

*Шооуруокап күһүнэ
— Идэйл биһигэ*

Дьокуускай * 2021

УДК
ББК

Тобуруокап күһүнэ- Иэйии биһигэ: Хоһооннор/ хомуйан онордо
Саргылана Семеновна Федорова - Саргылана Сайын,
Дьокуускай * 2021

Хомуурунньук кинигэбит тахсарыгар үбүн хомуйбут
Петрова Татьяна Михайловнаҕа – Мойуу Кыыһыгар махтанабыт.

Хомуурунньукка Бүөтүр Тобуруокап чугас дьонугар - сэргэтигэр уонна
«Тобуруокап көмүс күһүнүн» тэрийээччилэргэ махтанан туран анабыллар,
Тобуруокапты хонуйуулар, тылбаастар, көңүл темаҕа хоһооннор
киирдилэр. Ааҕааччы киэн аранатыгар ананар.

УДК
ББК

Федорова С.С. составление, 2021

Аан тьл Тобуруокап күһүнэ - Иэйии биһигэ.

Литература, айар эйгэ историятыгар сьл көтө- көтө тэриллэр “Тобуруокап көмүс күһүнэ” үтүөкэннээх үгэс. Таптал танаралаах поэты, Петр Тобуруокабы, саха эрэ саналаах санарыабыттан билэр, истэ- ааба улааппыт буолуохтаах. Биһиги кинини, Бүөтүр Тобуруокабы, танара оностон, буукубаны үөрэппиппит, “харандааһы харандааска хардарыта тутар” буолбуппут, “күннүүн сырса оонньообуппут”, ытанньах буолумаары кьатана сатыырга үөрэмиппит, онтон мээчик буолан сырсыбыппыт, күөрэгэйдийин көчкүйбүппүт, быһата, биһиэхэ барыбытыгар, Бүөтүр Тобуруокап «бэйэ киһитэ» буолбута саарбаба суох.

4 кьлааска үөрэнэ сырыттаһытына арай, суруйааччылар кэлбиттэр, бары заалга киирэр үһүгүт-, дьин буолбутугар, оҕолор үтүрүһүү бөбөнөн, биирдэ оскуола заалын толоро охсубуппут. Дьэ, онно Бүөтүр Тобуруокабы илэ харахпынан көрбүтүм, эт кулгаахпынан истибитим. Улахан унуохтаах, саар тэбил киһи, төгүрүк сирэйэ күн курдук күлэ олорор, мичээрдийэр. Онно, оҕотук санаабар, поэттар олох кьыһылар диэни билбэт, наар үчүгэи эрэ өйдөөн көрөр дьон буолаллар эбит буолбаат дьин сөхпүппүн уонна тугу эрэ олоххо саамай кэрэни булбуттуу, үөрбүппүн өйдүүбүн. Бүөтүр Тобуруокап 10лаах орой мэник кьыска наһаа кэрэни, истини сахпытын бу сааһыран олорон биирдэ өйдүүбүн.

Тобуруокап көмүс күһүнүгэр 2019 с. сьлдьан, суруйар- айар эйгэлээх дьону кьтта ыкса алтыһан- билсэн дуоһуйбуппут. Дьэ, кьрдьык да, саха ыалдьытымсах үгэһэ, тьл иччилээбэ, дьахтар танаралааба барыта бу Тобуруокап дойдутугар арылыччы көстөн кэлбитэ. Ыл ыалынан, түөлбэ түөлбэнэн, тэрилтэ барыта биир киһи курдук үөрэ- көтө, үмүөрүһэ сьлдьалларыттан- өрүкүйбүппүт, үөрбүппүт уонна туох эмит олус үчүгэи, күттүөннээби оноруохпутун, бэлэхтиэхпитин, сахалыы курдурбааччы этиэхпитин- тыынаахпытын, ылыахпытын бабарбыппыт. Оннук толору чахчы үчүгэй тэрээһин Тобуруокап күһүнэ!

Дьэ ол баба санааны толорон, бүгүн биһиги сүдү киһибит аатын махтана ааттаан тураммыт «Иэйии» республикатаабы коммерческайа суох тэрилтэ көбүлээһининэн, “Тобуруокап күһүнэ- Иэйии биһигэ” дьин кинигэбитин бар дьоммутугар бэлэх уунабыт. Манна республика араас муннугуттан хоһоону кэрэхсээччилэр айымньылара киирдэ. Айымньылар ситим нөнүө бэрт түргэнник хомуллан, хомурунньукпут санаа курдук табылына. Бу кинигэбэ Бүөтүр Тобуруокапка анабыллар, Тобуруокаптыы хоһуйуулар, тьлбаастар, көнүл темаба хоһооннор киирдилэр. Бары айымньылар тапталы, ол аата Тобуруокабы кьтары ситимнээхтэр.

Тобуруокаптыы таптыабын- Тобуруокаптыы туойуоһун!

*Саргылана Федорова- Саргылана Сайын,
«Иэйии» коммерческайа суох тэрилтэ
председателин солбуйааччы*

Шобуруокап күнүнэ - Уйуун биһигэ

Азарова Надежда Егоровна-Алаас Илгэ

*Азарова Надежда Егоровна
-Алаас Илгэ Таастаах. Нам.*

Дьикти кэрэ

*Санаам миэнэ
Ып-ыраас,
Тулам барыта
Сып-сырдык.*

*Күнүм миэнэ
Күлэр-үөрэр,
Көнгүл дуолга
Ойор-тэбэр.*

*Алааһым миэнэ
Үүт тураан,
Көлүччэм уута
Уу чуумту.*

*Банныгым миэнэ
Үрүн-Илгэ,
Өлгөм мэччирэнгэ
Уйгу-Быйан.*

*Иэйшим миэнэ
Дьикти-кэрэ,
Эйгэм миэнэ
Айар-тутар...*

*Түлэй бараан түүнү
Көбүк хаар үллүйдэ,
Дьикти кэрэ түүлү
Сөрүүнэн бүрүйдэ.*

*Түбүгү-сaдьыгы
Сабахха саһыарда,
Кэриини кэритэн
Ыраахха утаарда.*

*Үүммүт үтүө күн
Тылла күлүмнүө,
Эрдэһит киһини
Уруйдуу көрсүө.*

*Бүгүңгү күн бүттэ
Эргийбэттии...
Сарсынғы күн үүннэ
Өрөгөйдүү...*

**Александрова Екатерина Ильинична-
Ылдьаа кыыһа Кээтии**

*Горнай
Бэрдьигэстээбиттэн
төрүттээх,
РФ олох-дьаһах эйгэтин,
өнгөнү онорууга туйгуна*

Сайынны сарсыарда

*Хатыным сайыны көрсүһэ
Ытарба кэрэтин ишиммит,
Мутукча сытынан дыргыйан
Ойуурум чэлгийэ симэммит.*

*Салгынна уйдаран чыычаахтар
Сайыны айхалгы тыойаллар,
Алааспар чэчиктэр тылланнар
Сүрэхпин нүөлүтэн үөрдэллэр.*

*Самаан сайыммыт дьэ кэллэ
Чэчири күүбүнэн чэлгийдэ,
Күүтүүлээх кэрэ кэм эргийдэ
Түптэбит буруота унаарда.*

*Дорообо, сайынны кэрэ күн
Сылаастык илгийэр салгыным,
Дорообо, уһуктар айылбам
Илгэлээх сайыным барахсан.*

Кэтэһиилээх кэрэ кэммит

Кэтэһиилээх күндү кэммит
Чээл күөбүнэн симэннэ,
Уйгулаах сайыммыт эргийдэ
Чыычаах ырыата дыэрэйдэ.
 Браахтан-чугастан ыңгырсан,
 Алгыстаах чороону толорон,
 Үрүң Айыылартан көрдөһөн
 Алгысчыт Бһыабы арийда.
Алгыс алыптаах тыллара
Түһүлгэни үөрүүнэн толордо,
Уйгу-быйан олохтонно
Саргылаах олох түстэннэ.
 Олонхо дуорайар тойуга
 Дыктилээх хонууну тэлгэттэ,
 Оһуохай дыэрэйэр ырыата
 Браахтан ыңгыра угуйда.
Көр-оонһуу арааһа тардыллан
Күөн-күрэс күрэбэ тэнийдэ,
Кылыһыт бэрдэ уолаттар
Кынаттаах кэриэтэ көттүлэр.
 Халбас харата хапсабай
 Уолан дьоннору түмэ тарта,
 Ким сымса, түргэн туттуулаах
 Ол кыайан илиштин көтөхтө.
Бһыах көрдөөх оонһуута
Өргө диэри ньиргийдэ,
Дьон-сэргэ үөрүүтэ
Күн кэриэтэ сыдыаайда.
 Сахабыт самаан сайына
 Кэтэһиилээх кэрэ кэмэ,
 Бһыабы уруйдуу көрүстэ
 Сылааһынан ил гынна...

Шобуруокап күһүнэ - Уйиш билигэ

Аммосова Альбина Афанасьевна - Күндээдинскэйэ

*Ньурба улууһун Күндээдэ
сэлиэнньэтиттэн төрүттээх. Хоһоону
айарга 2016 сылтан холоноҕор. 2017
сыллаахха бастакы хомуруунньуга “Айар
аартыкпар айаным” тахсыбыта, онтон
прозаҕа холоноҕор 2019 сыллаахха тэттик
кэпсээнэ “Олох кырдьыга” диэн аатынан
бэчээттэммитэ.*

Хоһоон

*Хоһоонноҕор тыыннаах ис куттар
Тыыллан хабыллан ылаллар,
Арыт сэрэнэн кишрэллэр
Нарыннык устан кэлэллэр.*

*Сүмэтэ дьикти илгэлээхтэр
Тырым алып утахтаахтар,
Ураннык утаҕы ханнарар
Умсаахтатар ийиһилээхтэр.*

*Тыллара дьыллары унуордаан
Үйэлэргэ оо, тыыннаахтар,
Ааһар кэлэр кэмнэрбитин
Ситимниир да аналлаахтар.*

Тобуруокапка.

*Айыыһыт алгыһын ылангын
Айыллан кэлбиккин ананан,
Айар суол аартыгын арийан
Айымныы үтүөтүн айангын.*

*Өй - санаа өргөһө буолангын
Төрөөбүт дойдугун аатыртынг,
Хомоһой хоһуйуу тэлгээнгин
Алааһын аларын кизгэттинг.*

*Чуумпурбут кизһээнги Бүлүүгэр
Кытылга налыйан олорон,
Ааспыты ахтангын иһийэн
Уһуннук олорор буоларынг.*

*Эн аатынг ааттанар Намыгар
Үйэлээх өйдөбүл мөссүүнгэр,
Сыл аайы тиийиэхпит биһиги
Эйигин кэриэстээн ахтаары.*

**Антонова Елена Петровна
- Күн Сиккиэрэ**

*Сунтаар Аллыгатыгар олорор.
Уол оболоох, сиэннээх. Улуустаабы
кииннэммит бухгалтерияҕа үлэлиир.
2014 сылтан, үлэтин быһыыгар, хогоон
суруйуутунан үлүһүйэн дьарыктанар.
Айылҕа көстүүлэригэр, сир-майгы,
таптал тиэмэлэригэр суруйар.*

Бүлүү кырдыаҕас сэргэлэрэ.

*Кыл түгэнгэ, чытчылбанга
Эмискэччи кылам гынар
Ааһар кэм тунаарбыт хараҕар
Сүрэҕи долгутар, уйадытар туох эрэ баар...
Оол көбөрүмтүгүн көстөр
Бүлүү эбэм түллэр түөһүн
Дьырибинии оонньуур салгынын
Эбирийбэхтии тыыммыт,
Сир ийэлиин иэйэр
Аар халлааннар сиккиэрэр
Бараммат сыллар хаардара,
Силлиэлэрэ, дьыбардара,
Үкэр куйаастара-барыта,
Сүр төлөһнөрө
Төһөлөөх куустээх
Баҕа санааларын баттаатар
Син биир таптаан, махтанан,*

*Сүннүлэрэ нөрүйэн, сүгүрүйэн ахан
Тагараттан анаммыт
Сырдык, ыраас санаалаах
Күн дьоннорун кэриэтэ сэргэх,
Тураллар-ытык мааны сэргэлэр.*

Дьол күннэрэ.

*Киһи диэн
Кини кимэ
Өлүөр, чэгиэн эрдэбинэ
Букатын саараама биллибэтэр,*

Тэлэнийэр ыраабым
Сэтишлэнэр айаныгар
Киниттэн чулууну, улууну
Мин отой да булбатым.
Мууһунан хаарыйар,
Кутаанан салаһар,
Дьэрэкээн симэх анньынар,
Ууллубат чэнгинэн аргыйар,
Дьылба Хаанын ытыллар
Дьыл дьэргэйэр ытыгар
Үтүө, мөкү ыйааһыннар
Харахтарын балайыгар
Кырдык, сымыйа
Баар кэм ыйаабын
Аныаха диэри анаарбат
Мүлчү тутар, ыһыктар,
Албаһыыр, сыһар
Арахпакка аргыстаһар
Биир атылы былдыһар
Саныыр санаа ыккардыгар
Сирдиибин диир
Тыал хоту,
Тыалы утары
Кини баран иһэбин.
Ол эрээри соһуччу
Уран, уйан
Уйаҕас
Төһөлөөх тыйыс дойдум
Кутун-сүрүн ууларар
Бар дьоммун маанылыыр
Нарын-намчы майгылаах
Аныаха диэри

Баар, баар эбээт.
Уһун кыһын кэнниттэн
Күн сирэ кэтэхэр
Дэлэлээх
Эрэллээх
Сырдык, ыраас
Иэйэр санаа баарыһыгар-
Үрүң күнгэ тардыһан
Тон буору тобулан тахсар
Тангараттан итэбэллээх
Күн дьахтар кэриэтэ
Кыл тыына
Кылам гынар
Кыыс кэрэ иэдэһигэр
Халын хаардары ириэрдэр,
Оччобуна дуу
Олонхоҕо курдук
Саха сайына алгыс ылар
Сибэккилэрэ тыллаллар.
Куттаан турбут
Курус тулан
Унаарыйар,
Уоскуйар
Сүрэби-быары сымнатар
Түптэ буруота тыргылар,
Кымыс курдук көөнньөр
Иэйиш, имэнг көбүтөр
Тыыннаах бары долгууар
Тыынар салгына туймаардар
Эмискэччи сир үрдүгэр
Дьол күннэрэ түһэллэр.

Атласов Петр Николаевич

*Уус Алдан Өнөрүттэн төрүттээх,
Саха национальнай библиотекатын
үлэһитэ, үрдүк үөрэхтээх, учуутал
идэлээх. Уус Алдан улуунун Өнөр
нэһилиэгэр 33 сыл араас үлэбэ үлэлээбит.
4 оҕолоох амарах аҕа, 7 сиэннээх күндү
эһээ.*

*Төрөөбүт төрүт тылбытын,
Абылан туойар ырыатын,
Тулалаан мустан туойуобун,
Алтыһан, бииргэ буолуобун!
Тылбытын тыалга көтүтэн,
Тохтуох араастаан сагаран ..
Ыраны буорга сөрөтөн,
Ыһымыах ыырга муннаран ...
Үтүө санаабыт тускулун
Үмүрү тутан суруйан,
Хомоҕой хоһоон тылынан,
Хомуйан ылыах, хоһуйан ..
Эдэркээн дьоммут туһугар,
Эллэй, Омоҕой олобун,
Ойуулаан кэпсээн хаалларар
Онкулун изйэн этиэбинг ...
Аныгы үйэ мындаата
Арааһы тууйан ыыстаата,
Халбас харатын кэриэтэ,
Хабыр хапсыһы элбээтэ!*

*Ожо дьоммут кэскиллэрин,
Ийэ тылга сыһыараммыт
Олук онгорон ингэриэх,
Иһирэх тылынан кэпсиэх.*

*Төлкө тылбытын күүһүрдэн,
Төрүт олохпунт сайдыытын,
Тойук онгорон туйуобун,
Туруу ыччакка тиэрдизбин!*

*Дойдубар ... дьоммор ...
Үтүөкэн да тыллар ...
Үгүс да өйдөбүллэр
Дууһабар сөҥпүттэр.*

*Эдэр киһи тохтоо, болбой,
Сүдү маска кэлэн тонхой.
Өбүгэ үгэһин ингэринэн,
Бэлэхтэ ууран аас, эн ...*

*Айан аартыгар Эбэбит
Сүдү көстүүнү арыян,
Кэллиҥ дуу диэбиттии,
Көрсүөбү айхаллаан ...*

*Кэлин эргиллиэн сааһыран,
Ыччат дьонгун батыһыннаран,
Дойдун ахтылбанын таһааран,
Төҥкөй, Сүдү Маска тайанан ...*

*Онно Эбэни өҥөйөн,
Сул мас турар төҥкөйөн.
Үгүс хаары сүгээхтээн,
Ыччат дьонун билгэлээн.*

*Дьылбан хааныҥ дойдуттан,
Дьонун олобун дьонгуттан
Быстыбат ингиир ситимнээх,
Барбарар байым аналлаах ...*

*Манан ааспыт өбүгэм
Бэлэх уурбут салама.
Үйэлэри туппунт кэм
Умнуллуо дуо ама ...*

*Дойдулаах буолан дьонноохпунт,
Дьонноох буолан дьоллоохпунт,
Ахтар саныыр алаастаахпыт,
Эргийэн төннөр түөлбэлээхпит!*

Афанасьев Илья Ильич- Алмаас

Бүлүүүдүүһүн Үгүлээт нэһилиэгиттэн төрүттээх. Суруйар эйгэбэ 2015с киһирбитэ. «Тантал абылана», «Бүт эрэ, биэрбэтин», «Олобу туойабын», «Кэрэ кыыс» диэн кинигэлэр автордара. Хоһоонноро, кэпсээннэрэ «Күрүлгэн» сурунаалга, «Олох суола», «Туймаада», «Киин Куорат» хаһыаттарга тахсыбыттара. Билигин «Иэйии» коммерческойа суох тэрилтэ-айар холбоһук сүрүннээччитэ.

Иэйиим ситимэ

*Дьылбам биэрбит күндү бэлэбэ
Доборум-истин иэйии ситимэ,
Дьолум дэтэр намчы кынаттаах,
Дайар, манган аттаах куйаарым.*

*Күн күлүмүн, сырдыгын ыһан,
Кындыл дьикти кылын таарыйан,
Киһирэр күнүм сарыалын куустаран,
Күлүм мичээр үнкүүтүн бэлэхтээн...*

*Көһүннүг дии, истинник санаан,
Кэллинг миэхэ бүгүн үөрүүнэн.
Көмүс дуйдаах куорсун кэшилээх,
Күһүнгү күлүмү бэлэхтээн.*

*Дорбоон ол дьүрүскэн сүүрээнэ,
Дьырылыыр күөрэгэй тойуга.
Кутулар, ол ырыа тыллара,
Кэрэтиэн иэйшинэн киирэрэ.*

*Хоһоон суруйбатахпына
Муунтуйабын,
Хоһоон аахпатахпына
Тууйуллабын,
Хоһоон истибэтэхпинэ
Туоххаһыйабын,
Тоҕо, туохтан хам баттатан
Мунчаарабын,
Тоҕо, туохтан дьоллонон
Манньыйабын,
Тоҕо, туохтан үөрэммин
Күйгүөрэбин,
Иэйиим киирэн имэнгирэн
Илбиһиртэ,
Илэ-бодо, үөһэ-аллара үөрдэн
Өрө көтүттэ.*

Бурнашева Ульяна Ивановна-Уяана

*Бурнашева Ульяна Ивановна-
Уяана. Уус-Алдан, Кэптэни.*

*Абалаах буоларбыт, астыгыан
Алгыстаах айыы санаанан
Алаһа дьыэни араҥаччылыыр,
Аан Дархан аанньалларынан
Амарах абалар буолабыт.
Киппэ кэтит көхсүгүтүгэр
Ханнык да кутталтан саһыарабыт,
Эрчимнээх, эрдэбэс түөскүтүгэр
Көмүскэл көрдөөн нөрүйэбит.
Хатааһын уоттаах харахтаргыт
Харса суох харыстыыр аналлаахтар,
Үлэбит- чэрдийбит ытыстаргыт*

*Үлүскэн дохуоту үөскэтэллэр.
Көмүскүүр, көрөр- истэр
Хараанныыр, харыһыйар,
Халыг хахха, дуулаҕа дугда
Аҕалаах буоларбыт, астыгыан!*

Тобуруокап күһүнэ.

<i>Норуоттан тахсыбыт талаан, Норуодунай бэйиэппит, Тобуруокап күһүнэ, Түмэр айар куттары. Ырыа буолбут хоһоонноро, Ыра сырдык ымыылара, Уостан түспэт дыктилэр, Умнуллубат уохтаахтар. Тапталтан сабыллан, Талба да хоһооннор, Таалалаан барбыттар, Таптаһар сүрэххэ. Элэк суус тылларын, Эридьиэс этиитэ, Олохпут омнуотун, Оройдотон ааһар ээ. Саҥа дьылын салааската,</i>	<i>Санаа хоту салаллар, Алта аарыма булчута, Айылҕаны абылатар. Тобуруокап мичээрэ, Туох да эчи, истингиэн, Ийэм сэмэй көрүүтүн, Ингэриммит курдук дии. Тобуруокап Убайбыт, Тохтообокко туойара, Тугу эрэ толкуйдатар, Талба тылы төрөтөр. Саха тыллаах барыта, Саарын бэйиэт туттубут, Тобуруокап күһүнүгэр, Тобуруһан турдахпыт. Уруй, улуу бэйиэккэ, Суолдьут сулус Убайга!</i>
---	--

Бурцева Антонина Романовна- Далаһа

*Уус-Алдан улууьун Чаран бөһүөлэгэр
1970 сыллаахха төрөөбүтэ, онно олорор.
Чаран орто оскуолатыгар учууталлыыр.
Кэргэннээх, икки оболоох. Кэпсээн, үгэ,
хоһоон, чабырбах суруйар.*

От тойуга

*Үрүң күнүм сардангатын сууланан,
Өнгүрүк куйаас биһик уйаланан,
Илгэ ардах таммабын эмсэхтэнэн
Сиккиэр тыал сааратар добуһуолланан,
Сизэмэ буолан торолуйа тупсан
Олохпун доллоһута туйойан дьоллоннум.*

*Сайыңгы сир ийэ симэнэн тупсуута
Ситэммин нүөл буордуун куустуһа түстүм,
Күһүңгү өксүөңгэ хатарылла ситэн
Иһийэн иһирдэ иһилли сыттым,
Халың хаар быыһыгар салгыңга кыбыллан
Сылаас хах сабынньах эринэн кыстаатым.*

*Сааскы сылаас угуттан уһукта биэрэн
Үрүң үнүгэс оботун төлө туттум
Өң кырыс күөнүттэн ыбылы тутуһан
Силиргэх силиһи көңүл көччүттүм,
Күөх өкөр төбөбүн өрө көтөбөн
Өндөл халлааңга харбыалаһа көттүм.*

*Үрүң түүн сүмэһинин иңэринэн
Киистэбин түргэнник тимэхтии тистим,
Модун күүс сүүрээнин кизлибэр киллэрэн
Умнаспар ураты кыабы уgunнум.
Кэрдийс кэмим тута ыпсарылла ыган
Көмүс туюраахтары тулабар ыстым.*

*Көлөһүн ингмит күлүмүрдэс хотуур
Көнө күөммүн быһа дайбаан сууларда
Салаа от буолан сааһылана охтон
Салгынгна куура сайа оҕустардым,
Кыраабыл тараах тишигэр умсаахтаан
Сыһыы баттабын сүүмэбэр холбостум.
Тутум от кэбиһиллэн элбэби тэбэн
Олох эргирин тэнгишр эбиһтин,
Айылҕа тэтимин тыынгна тиһэммин
Сүрэх тэбиһтин кээмэийн этэбин,
Амтаннаах аспыт айхалын ыллааммын
Уйгу олобу уруйдуу туойабын.*

Айылҕа

*Кинкинишр киэн халлаан
Дьапталҕа хаппаххын
Хамсатан тыынабын,
Имэрийэ көрөр,
Сороҕор дьарыйар
Уот күн-ийлээххин.*

*Буккуллар кэмнэргэр
Будулуйа оргуйар
Дьыбары саптабын,
Тымныы өргөстөргүн
Дьүкээбилгэ холбоон
Өрүтэ уунабын.*

*Куйаардыын алтыһар
Тырымныыр сулус
Быстыбат сыдыаннааххын,*

*Көөнньүөрэр күннэргэр
Кустуку көтүтэн
Көөчүктээн изйэбин.*

*Сүүрэр хааннаабы
Сүрэбин хамсатан,
Сүһүөххэ туруорабын,
Өй сыыһын үөскэбин
Сүүһүнэн сылларга
Өлүүлээн угабын.*

*Кэлэри тиһэнгин
Итир былыкка илин
Ил гына шилэбин,
Сарсынгыны кистиш
Саһарҕа тымтыгар
Саһыара кыбытабын.*

Васильев Илья Афанасьевич-Ылдыа Хоточчу

Орджоникидзевак оройуон Хоточчу нэһилиэгэр 16.01.59. төрөөбүтэ. 1976 с. Чурапчытаабы оҕо спорт оскуолатын бүтэрбитэ, онно сахалартан 4с киһинэн ССРС спордун маастара буолбута. Ох саанан ытыгыга “Урожай” СК чемпиона, призера. Хоһоону 2016с. ылсан суруйар. 8 кинигэ ааптара. Хоһоонноро “Чолбон” сурунаал “Сэмсэ” сыһыарыытыгар, “Киин куорат”, “Туймаада”, “Хаһалас” хаһыаттарга бэчээттэммиттэрэ, 5 хомуурунньукка кирибиттэрэ. Билигин пенсияҕа олорор.

Төрөөбүт айылҕам.

*Айылҕам кэрэтин сөбөммүн
Астына анааран ылабын,
Хайдахтаах дойдуга төрөөммүн
Хоһоонньут буолбуппун таайабын...*

*Сир үрдүн дыктитэ элбэбин
Син көрөн, истэн да билэбин,
Ол эрэн бу дойдум кэрэтин
Оо кэбис, туохха да биэрбэппин!*

*Алтыһар айгыстар айылҕам
Алыптаах утабын иһэбин,
Уйаҕас майгылаах мин дьылҕам
Ураты уотугар иттэбин.*

*Олобум хаардарын кэһэммин
Оһуордаах суоллары үктүүбүн,
Дойдум тонг дьыбарын кэтэммин
Дьинг саха буоларбын өйдүүбүн.*

Дойдум сайына.

*Күөх мыраан көччүйэр күлүгэ
Аларга тэнийэ тарбанар,
Күн киирэн, саһарба күлүмэ
Арбаангы сабахха тайанар.*

*Үрүң түүн долгуранг нуурала
Дойдубун убуруу налыйар,
Үтүө кэм үгэнин чахчыта
Дьикти күүс ил тыына халыйар...*

*Сарсыарда эрдэһит чыычаахтыын
Куотуһа уһуктан турабын,
Сабахха сандаарбыт сарыаллыын
Куустуһан дуоһуя хаамабын.*

*Кэриигэ кэбэ кыыл куолаһа
Саҥа күн тахсыытын уруйдуур,
Күүрэгэй барахсан ырыата
Санааны саймаарда дьурулуур.*

*Кэрэтиэн, мин дойдум сайына!
Дьол кыымын күөдүтэ саҥара,
Күүс биэрэр мүөт сыттаах салгына
Дууһаны минньитэ сайара.*

Данилова Анна Семеновна-Сарыада

*Данилова Анна Семеновна-Сарыада,
СР Үөрэбириштин туйгуна, үлэ бэтэрээнэ,
Уус Алдан, Бэйдингэ олохтооҕо.
Хоһоонноро 1984 с. бэчээттэнэллэр.*

Тапталы тангара онгостон.
(Бүөтүр Тобуруокап 100 сааһыгар).

*Тапталы тангара онгостубут,
Араас өгүнэн оонньооптут
Салгыбакка хохуйбут,
Тобуллаҕас толкуйдаах,
Тобуруокап Бүөтүргэ
Тэҥнээх баарын билбэппин
Баара буолуо да диэбэппин.
Ырыа буолан хоһоонноро,
Дьылэр аайы киридилэр,
Хас бириди сүрэххэ
Миэстэлэрин булдулар.
Эдэрдэри уруйдаан,
Эбэрдэ бөбөтүн эттилэр.
Тэҥнээхтэр эһиги диэн,
Тэбис-тэҥгэ үөрдүлэр.
Сирэйин сырдыгар буолбакка,
Сүрэх сылааһын таайаллар,
Аналларын буланнар,
Аһары дьоллоннулар
Таптыыртан харах араһнат
Талан ылан таптамматын,*

*Ама билбэт үһүбүөт,
Таптыыр сүрэх талаана-
Барыбыт сирдээҕи анала.
Буруй буолбатах таптыырга,
Или сылааһын күүтэргэ.
Ахсынньы тымныыта даҕаны,
Таптаһар сүрэҕи чабытпат.
Бэл, түлэй түүн ый быыһа хараҥа,
Эдэрдээн сүрэҕи тохтоппот.
Солко былаат баананнар,
Биэс бэһиэлэй кыргыттар,
Ыаллыы озорор колхозка,
Сыбыытаһар буолбуттар.
Чэмэлиинэ кулууп дьыэбэ
Эрэнэ, аймана кэтэхэр.
Өндөрүүскэ тиэтэйбэт,
Улахан тапталы умнубат.
Буруйа буолбатах анала,
Аналааһын ахтара.*

*Улахан тапталлар өлбөттөр,
Үйэлээх ырыаҕа киирэллэр.
Күүрэгэйдийин көрсүһүү,
Күндү кэми көһүтүү.
Хаар намыын үңкүүтэ,
Харахтары манньытар.*

*Кырдьыыга бэриммэккэ,
Кылыйсыах санаа да киирэр.
Бу барыта биһиэхэ,
Улуу убайбыт Тобуруокап
Анаабыт үтүө алгыһа
Сүдү күндү бэлэбэ.*

Сааһым-баайым.

*Сыллар-хонуктар ааспыттарын,
Сайыһа хаалымыах, доҕочуок,
Сүүспүтүгэр түспүт сурааһыны,
Аймана көрүмүөх алҕаһаан.*

*Олорбут олохтон, кэмсинимизэх,
Сааһым-баайым дии саныах.
Кэмсинизэх эпэтэх тыллартан,
Хайҕалы хаһааммыт түгэнтэн,*

*Таптаабыт харахтан куоппуттан,
Хомотон тэйиччи хааммыттан.
Үөрүүххэ сааһырыы боруогар,
Саймаара дугунан хаамартан.*

*Аттыгар кэргэнин баарыттан,
Олоххун салгыахтаах сиэннэртэн.
Көрдөһүөх, үрдүкү күүстэртэн,
Өссө да олоро түһэри,*

*Дьоллоохтук этэнгэ сылдьары,
Олохтон астына кырдьары.
Олорбут олохтон кэмсинимизэх,
Сааһым – баайым дии саныах.*

Данилова Зоя Никандровна - Кэкэрдэ СҮайа

Данилова Зоя Никандровна- Кэкэрдэ СҮайа Национальнай медицина киһинигэр үлэлиир, Россия уонна Саха Республикатын доруобуйатын харыстабылын туйгуна, Үлэ бэтэрээнэ, 2019 сыл атырдьах ыйыттан «РСПиП АйарКут», «Хоһоон Хонуута» уонна «Ийиһи» хоһоонньуттар түмсүүлэрин чилиэнэ. Икки кинигэ автора: «Хайаны дабайан», «БҮй суолунан». Хоһоонноро «Брыалаах Хонууга Уйдаран» икки хоһоон, икки ырыа киһирбитэ, 2020 сылга «Күрүлгэн» сурунаалга хаста да , «Айар тыл абылана», «Сайар Сарыал»

хомуруунньуктарга, «Киин куорат» хаһыакка бэчээттэммиттэрэ. Сылтан ордук кэмгэ 20 авторскай ырыатын бэйэтин хоһоонноругар суруйтарда, мелодист уонна толорооччу.

Улуу Кыайыы 75 сылыгар анаммыт хоһооннорун Саха НКИК каналынан «Тэтим» радиоҕа ааҕан кэпсэтиигэ кыттыбыта, ырыатын ыллаабыта.

Үрүн Күн Обуһа

*Күн обуһун сыарҕата тунаара
Үрүн быллыттыгы устар тумана,
Үөһээ Айыылартан сырдык тыгына
Кистэлин сипсийэн кэпсиир тыала!*

*Сарсыарда эрдэ халлаан сырдыыта
Күн обуһа түүн мэччийээт сытта,
Сарданга уота курдат тыгыыта
Кустук буолан үөһээ сыылла!*

*Түүн үөһүгэр сандаардар толбоно
Туманныыр мас быһыһынан толоонго,
Күлүктүүр лабааны муос сэлэйэр
Күүлэйдиир тыгына арҕый сэгэйэр!*

*Үрүн обуһ олох арыалдьыта
Үйэлэргэ сизллэр дьылҕа хайа,
Үс дойдубун олонхото холбуур
Үрүн кунтун обуһум куттуур!*

*Тыаһа суох сэхэргээн сиккиэрэр
Тэтинг мас сэнгээрэн сэлибириир,
Тэримниһи имэҥнээх кэм иэйэр
Турабын иһиллиһи имим кэйэр!*

*Күннээх хонуу тула чэлгий көбөр
Кустук уота кизэргэтан күөгэйэр,
Дьоллоох олох үрүн күн обуһа
Дьылҕам уһун суолун эн охсума!*

Ийэм сыта.

Сылаас тыалтан сыт охсулунна,
Салгынныын ийэбин санатта.
Симмит харахпар ойууланна,
Сибэккишлээх маџан былаата!

Уһун хара суһуоџун өрөн,
Уурара чөкө өрө анһан.
Умнубаппын таптыы көрөрбүн,
Уоскуйабын билигин ахтан!

Сыстарым таалалыы куустаран,
Сигэнэн илиитин мускуйан.
Сөбүлээн тарбаџын ааџарым,
Сыта минһыгэһин астынан!

Сытарым ардыгар хоонһугар,
Сипсигэн ыларбыт холкутук.
Сылайбыт ийэбин харыстаан,
Сандалы тардарым хоһууннук!

Умнуллар оџо саас күннэрбит,
Улаатан түбүккэ күрэнэн.
Бириэмэ эн тускар булбакка,
Бүтэһик сылааскын туппакка!

Биир хонук иннинэ олонорон,
Бүөмнээммит аспытын тэлгэтэн,
Баџабыт туолуоџун кэпсэтэн,
Барыаххын таайбакка хоммутпун!

Сүрэхпэр хаалбыта хомолтом,
Соџотох чункуйан күүппүккүн.
Саппатах түннүккэр күлүгүн,
Сороџор чуумпуга хонкуйар!
Бырастыы!

24.09.2020с 16ч 30м

Шобуруокап күһүнэ - Уйиши биһигэ

Дранаева Кыыдаана Васильевна

*1955 с. ыам ыйын 2 күнүгэр,
Бүлүү улуунун Арыылаах нэһилиэгэр
төрөөбүтэ. 1963-1972 сс. Хампа
орто оскуолатыгар, онтон
СГУ физико-математической
факультетыгар үөрэнэн 1977с.
бүтэрбитэ. Бүлүү улуунун Бороҕон
8 кылаастаах оскуолатыгар
математика учууталынан, салгыы
Хампа оскуолатыгар математигынан
уонна интернат сэбиэдиссэйинэн
үлэлээбитэ. 1980 с. Кемерово ба инженер-
проектировщик идэтин баһылаан,
Бүлүү машино-счетнай станциятыгар
инженеринэн үлэлээбитэ. Кэргэннээх,
3 кыыс оҕолоох. Билигин математика
учууталынан Бүлүү 1кы нүөмүрдээх
оскуолатыгар үлэлиир. 2014 сыллаахтан
суруйан саҕалаабыта.*

Сааһырыы

*Сирдээҕи олобун сиппэрэн күһүнүн
Силбигин, өксүөнүн кэп туона көрсүмэ*

*Үс араас санаалар, ууларгын көтүтэн
Быыс булан, кэм быһан,
Созотох хаалларан,
Ааспыты анааран, сыанабыл бэринэр,
Олоххун торумнуур биир түгэн бизэрбиттэр...*

*Хас биирдхи дьыл кэмэ, бэйэтэ бэлиэлээх,
Ордуктаах, туспалаах ураты кэрэлээх.*

*Кыһыны киэр кыйдаан, сааскы күн салаллар,
Сай салгын сатыылаан, саас ыраах күрэнэр,
Көмүс дуй бүрүнэн өнг күһүн кизркэйэр,
Тымныыттан дыксинэн, өр буолбат, баранар...*

*Олохпун ол тэнгэ, кэмнэрэ солбуллан
Тохтолу билбэккэ куйаарга усталлар...*

*Дьыл кэмин кэриэтэ, олобун күһүнэ
Бэлэхтиэ зийэхэ өнг аһын, көмүһүн,
Бүтэһик, бэрт симик тапталын кэрэтин,
Көмнөбүн көтүтэр, сэбирдэх үнкүүтүн...*

*Бүгүнгү күн эмиэ соһутан,
Айылба дьинг кыабын арыһан,
Кистэлэнг дыктитин сэгэтэн,
Быстыспат ситимин туоһулаан,*

*Күүтүүлээх күүрүүлээх муус эстэн,
Эбэбит этэнгэ уһуктан,
Ус кыһын устата хам тогон,
Көһүйбүт ууларын долгутан,*

*Хааттарбыт муустарын ысталаан,
Киэн холку кизбинэн долгуйан,
Салаатын барытын хамнатан,
Көнгүлгэ көччүйэ уһунна.*

*Айылба барахсан чуумпуран,
Набыллык дьоһуннук дьааһыйан,
Халлаана көбөрө сандааран,
Көмүс күн күөрэйэн табыста.*

Евсеева Каджана Николаевна – Чэлгийэ

*Кулун тутар 12 күнүгэр 1955
сыллаахха Сунтаарга төрөөбүтэ.
Сизэйэ орто оскуолатын 1972
сыллаахха бүтэрбитэ. 1985 сыллаахха
СГУ нуучча тылын, литературатын
салаатын бүтэрбит. 5 оҕолоох,
элбэх сиэннээх. Хоһоону оскуола
сабаттан кыралаан, онтон 2015
с. ылсан суруйар. Лосотов В.С.
“ Айылбаттан айыллыбыт
талааннар ” кинигэтигэр
кирбитэ. 10ча хомуруунньукка
хоһоонноро кирибиттэрэ.*

*Күндэлэс күннээх сарсыарда,
Көмүс күһүн кэмигэр,
Кириэн араас санаалар
Үүйэ хаайа туталлар.*

*Олохпунт инники суола
Хайдах буолан иһиэй?
Айылбабыт барахсаны
Хайдах гынан быыһыбыт?*

*Үүнэр кэнчээри ыччакка
Тугу хаалларыбыт?
Аныгы үйэ ситиһиитэ
Тугунан дьуойан тахсар?*

*Эмэн дьоннорго сыһыаннара
Тоҕо мөкүтүйэн иһэрий?
Үрдүк талбыт солорохторо
Тугу тугу айалларыт?*

*Ол эрэн эрэнэбин
Син биир үтүө элбиэбэ.
Кэскиллэрбит- оҕолорбут
Дьоллоох эрэ буоллуннар.*

Ийэ

*Өрүү саныыр киhibит
Күндү ийэбит барахсан.
Ааһыахтара сыллар, хонуктар.
Арай эн умнуллуонг суоҕа.*

*Саныыбын күннэтэ эйигин.
Нарын кэрэ ырыаларгын.
Сэмэй ыраас сыһыангын.
Сэргэх үтүө дьүһүңгүн.*

*Бу баардыы өйдүүбүн.
Кыһынгы уһун киэһэлэргэ
Остуол тула олорон
Сэһэргэһэр кэмнэрбитин.*

*Кыра оҕо саасытыттан
Эмэнийиэххэ диэритин
Ийэбит барахсан биһигини
Арчылыы, алгыстыы сылдыбыта.*

*Мэлдьи этэр буолара.
Оҕолорум барахсаттар
Этэнгэ буолаарың.
Эйэлээхтик олороорунг.*

*Эппит кэс тылын толорон,
Бука бары бииргэ
Өйөһөн, өйдөһөн, көмөлөсүһэн
Олохпут суолун салгыахпыт.*

*Ийэбит барахсан биһиэхэ
Өлбөт, сүппэт мөссүөнэ,
Истинг дьыңгээх таптала
Өрүү биһигинниин буолуоҕа.*

Жулева Александра Семеновна – Суһума

Жулева Александра Семеновна- Суһума, 1966 сыллаахха, от ыйын 24 күнүгэр Игидэйгэ күн сирин көрбүтэ. 1983 с Э.К.Пекарскай аатынан Игидэй орто оскуолатын үөрэнэн бүтэрэн, оскуола-производство –Урдүк үөрэх дикэн девизтээх кылааһынан ыңгырыы таһааран «Сайдды» сопхуос, “Дэбдиргэ” отделениетыгар ыанньыксыттаабыта. Кэргэнинээн 3 оҕону атабар туруоран ыал онгortoотулар, биир уол оҕону иштэ сылдьаллар.

Дьокуускайдаабы тыа хаһаайыстыбатын техникумун уонна Хабаровскайдаабы государственнай сулууспалаахтар академияларын үөрэнэн бүтэрбит. Урдүк үөрэхтээх.”Игидэй нэһилиэгэ” МТ 17 сыл сүрүннүүр специалиһынан үлэлээн, 2021 сылтан муниципальной бизнсийэбэ тахсан олорор. СӨ муниципальной сулууспа туйгуна, СӨ муниципальной сулууспа бэтэрээнэ, Үлэ бэтэрээнэ анал аат хаһаайына. Иллэнг кэмигэр иштээнэр, сибэккини сөбүлээн үүннэрэр. Хоһоону, быйыл иллэнсийэн дьэ, кизг арангаба таһаарда.

Арай мин.....

*Арай мин,
Кыталык кыыл буоламмын
Кырдалга үнкүүлээн бардахпына
Харахтаах эрэ сэнгээрэн көрүөбү
Дьоллоохпун эбит дэниэбү
Онтон мин, баҕарбат эбиппин
Кыталык кыыл буолан
Кынталдьыйа хаамыахпын
Аһаар дьон сэнгээрэ көрөннөр
Тохтоон дуоһуйан ылыахтарын.
Арай мин
Ньургунун сибэкки буоламмын
Тонг буору тобулан тахсаммын
Туохтан да толлубат дэтэммин
Харалдьыт тахсыыта үүммүттүн.
Онтон мин баҕарбат эбиппин
Сибэкки кэрэтэ буоламмын
Суугунуу нуоҕайа тыллыахпын
Айан дьоно ымсыыра көрөннөр
Үргээннэр илдэ барыахтарын.
Онтон мин,
Олобум устатын тухары
Саҥа күн бэлэҕин дуоһуйа сомсоммун
Тулуурдаах дьулуурдаах санаабар
Баҕарбыт баҕабын толорон
Дьоллоохтук олорон аастарбын
Бүтэник чаастарбар махтанан
Аргыыйдык харахпын сабыабым.*

Ньургунун ырыата

*Халдыаайы сыырынна быарыгар
Харалдьык тахсыбыт сиригэр
Кулгаахпын табайдым сэрэнэн
Сибэкки ырыатын истээри.
Ньургунун сибэкким дьулуһан
Күн диэки үүммүт дии талаһан
Сыдыаайбыт уотугар налыһан
Тиспит дии намыыннык ырыатын.
Ньургунун тойугун истэммин
Уолуйан чуумпуран ылбытым.
Сибэкким хорсунун көрөммүн
Сөбөммүн одуулуу турбутум.
Тапталы туойбута нарыннык
Хараастан ылбыта хатаннык
Сүтэрбит соботох аналын
Күүтэрин мин мантан билбитим.
Харалдьык тахсарын кэтэһэн
Хаарынан бүрүллэн сыппытын
Эрдэлээн тыллан тахсаахтаан
Үргэммит доборун көрдүүрүн.
Доборуом, кинини тыытыма
Олобун ситимин быһыма,
Саас аайы тыллыахтаах эрэлин
Эн бүгүн үргүтэр буолума.*

Захаров Дмитрий Дмитриевич

*Захаров Дмитрий Дмитриевич,
Сыымах бөһүөлэгэ, Мэнэ-Хангалас
улууһа*

*Таптыыр, ахтар, суохтуур
сиэммэр Марикпар аныыбын.*

....Сиэним

*Марик сиэммит булчуппут
Булар, талар кусчуппут
Күүгүлүүбэ балыкка
Балыгынан аһатыа.*

*Хоту дойду хоһууна
Хаана тарда турдаба
Бураанынан бурбатыар
Буурбалардыын бурбайар.*

*Эбээтигэр аҕалыаба
Хоту дойду куобаҕын
Эһээтигэр булуоҕа
Хотуларбыт хабдытын.*

*Кыра киһи да буоллар
Тылы-өһө олохтоох
Кыратыттан кыһаллар
Кырдыаҕаска көмөлөөх.*

*Сэһэн, кэпсээн кэһиһлээх
Сиэммит кэлиэ сайынын
Сиэн оҕобут күүтүүлээх
Сэлэһиэхпит барытын.*

Ыһыах

*Саха төрүт үгэһэ
Ыраах сьылтан кэллэбэ
Сайылыкка тахсаллар
Мустан ыһыах ыһаллар.*

*Кыыныньар кымыс кырылыа
Бизбит этэ буһуоҕа
Уйгу, быйан тэриллэ
Уруй, айхал этиллиэ.*

*Сьылга бишрдэ тэриллэр
Өбүгэбит оонньуута
Онно күүстээх күрэстэр
Ыһыахпытын саната.*

*Атын улуус кыттыаҕа
Араас албан ааттааҕа
Хапсаҕайдаан хапсыһыа
Мас тардыһан быһаарсыа.*

*Алаастартан мустаннар
Ааттаах аттар сырсаллар
Ааспат, сүппэт ааттаныа
Хаһаайына арбаныа.*

*Киммит быһый эбитэ
Күүстээхтэрбит ким этэ
Кэпсээннэргэ кэпсэниэ
Кэлэр кэми киэргэтиэ.*

*Оһуокайдаан тэбэnnэр
Оҕо дьоммут тэйэллэр
Оһуокайга хоһулан
Олохторбут суруллан.*

*Киэһээ бары мустаннар
Олонхобут туойулар
Кэрэ куобут хайҕанар
Хоодуот уолбут ахтылар.*

Захарова Ангелина Николаевна- Уһуяана

Уһуяана 1961 с.төрөөбүтэ. Горнай улууһун Бэрдьигэстээбэр олорор. 2010 сылтан “Сыккыс” литературнай түмсүү чилиэнэ. Кыра саастаах оҕолорго анаан суруйар. 4 кинигэ ааптара. Хоһоонноро “Кыым”, “Үлэ күүһэ”, “Киин куорат” ханыаттарга, “Чуоранчык”, “Хатан”, “Күрүлгэн”, “Сыккыс” сурунаалларга бэчээттэммиттэрэ, 13 өрөспүбүлүкэтээфи, удуустаабы хомуурунньуктарга киирбиттэрэ. Үлэ бэтэрээнэ, үрдүк категориялаах иштээччи, СӨ үөрэбириитин туйгуна.

Манчаары Баһылай

*Мэнгэ-Хангалас буоруттан
Төрөөн-үөскээн тахсыбыт
Слободчиков Баһылай
“Манчаары” диэн аатырбыт.*

*Ол иһин да киирдэбэ
Саха норуотун номоҕор,
Саха тыллаах киэн туттар
Кинитэ буолан кэллэбэ.*

*Кыра оҕо эрдэбиттэн
Эрэйдээх олоххо эриллэн,
Байдам баайдары утары
Охсуһууга туруммута.*

*Саха сирин үрдүнэн
Күүстээх-уохтаах ыччаттар
Түһүлгэбэ мустаннар
Күөн көрсөн эрэллэр.*

*Быһый-сымса Баһылай,
Сытыы-хотуу эр бэрдэ,
Хаатырбаттан күрээбитэ,
Көңүл олобу уруйдаабыта*

*Манчаары сырдык аата
Өлбөтүн-сүппэтин туһугар
“Манчаары Оонньууларын”
Өрө тута сылдыабын!*

Куобахчаан

*Куобахчаан - эйшигин,
Кыра эрдэхпиттэн билэбин.
Эйиэхэ ырыа ыллыбын,
Эйиэхэ хohoон ааҕабын.*

Оонньуурдар

*Оонньуурдар да сылайаллар,
Сынньаныахтарын баҕараллар.
Кизһэ оннуларын буллулар,
Бары утуйан хааллылар.*

Хаачыал

*Хачыалга олордубут,
Үрдүккэ дайдыбыт.
Күлүүбүт элбээтэ.
Үөрүүбүт үксээтэ.*

Ийэбин таптыыбын

*Ийэбин таптыыбын,
Сибэкки бэлэхтиибин.
Күүскэ кууһабын,
Сыллаан ылабын*

Иитээччи

*Мин дьыссаадка сылдьабын,
Үөрэ - көтө барабын.
Онно миигин көрсөөччү
Таптыыр чүөчэм-иитээччи.*

Иванова Мария Афанасьевна-Күбэйэ

СӨ культуратын туйгуна, С.С. Васильев-Борогонской аатынан киин библиотека кинигэнэн хааччыйар отдел сүрүн библиотекара, 2007 с. “Дэгиттэр дьобурдаах учуутал” (Ахтыы кинигэ); 2013 с. “Г Өспөх. Ытык сир хоһуун дьоно” (“Уус-Алдан улууһа” серия) автордара, культура ветерана. Хоһоон суруйуутунан 2015 сылтан дьарыктанар.

Албан ааттаах Лөгөйгө

*Төрүт Айыы сиригэр
Саха тыыннаах олоҕо
Сырдык, сайдам буоларын
Лөгөй Тойон анаарбыт.*

*Хос ырыата:
Өрөгөйү туйабыт
Лөгөй албан аатыгар!
Уруй-Айхал буолуохтун
Лөгөй Тойон аатыгар!*

*Аймах-билэ сахатын
Им балайтан быһынырга
Мындыр суолу тутуһан
Хорсун Лөгөй кыайбыта.*

*Хос ырыата
Саха уһун харыстаан
Самныбакка турунан,
Дьоллоох дьонун олоҕу
Түстээбитэ Лөгөйбүт.*

*Хос ырыата
Норуоттардыын иллэһэн
Үүнэ-сайда турарга
Добордоһуу суолугар
Сирдээбитэ Лөгөйбүт.*

*Хос ырыата
Барбарар уйгу сирин
Бар дьонугар хаалларда.
Ураанхай дьылбатыгар
Лөгөй аата ньиргидэ!*

Хос ырыата

Хорсун-дугуй уоланнарга.

*Үрүн күннээх дойдубар,
Сайдам Сахам сиригэр
Төрүт Улуу Алгыстаах
Добун саха буоламмыт
Туругура сайдабыт.*

*Өбүгэттэн удьуору
Аар саарга аатырдыбыт
Үтүө-мааны үгэстээх,
Албан аакка аналлаах
Түһүлгэлээх буолабыт.*

*Көнгүл тустуук бөбөстөр,
Хапсабайдыт бэртэрэ
Мүлдүлэрдии киирсиигэ
Долун ааты ситиһэн
Сүргэлэрэ күүһүрэр.*

*Тургуттар- мадьыналар,
Сурахтаах күүстээхтэрбит,
Кылыы-быһый атахтар
Боотурдары ааттатан
Бастың тойук иһиллэр.*

*Хорсун-дугуй уоланнар
Тобус аймах урууга
Өрөгөйдөөх суолунан
Сулус буолан чыпчаалга
Дьулуруйа турдуннар!*

Иванова Степанида Николаевна - Санаара

Санаара-Кэбээйи улууһугар төрөөбүтэ. Сангаарга оскуоланы, онтон куоракка анал үөрэҕи бүтэрэн баран үлэлээбит, эдэр сааһа ааспыт сирэ - Сунтаар. Медицина салаатыгар уопсайа 36 сыл ыстаастаах, үлэ бэтэрээнэ. Билигин куоракка олорор, үлэлиир. Санаара хобоонноро элбэх хомурунньуктарга, араас сурунаалларга бэчээттэнэ тураллар. 9 хобооно ырыа буолан көтөн, саха куттаах кутун тутан, дьон биһирэбилин ылар. Икки хобоон хомурунньугун автора.

Тобуруокап “Көмүс күһүнүгэр,,

*Үөрүүнэн ыалдьыттыы кэллим,
Күһүңгү салгынынан тыынаары,
Кэрэ көстүүтүттэн дуоһуйаары,
Хобоон хонуутугар ыалдьыттаары,
Айар дьоннуун алтыһан ааһаары.*

*Үөрүүнэн ыалдьыттыы кэллим,
Күһүнтэн санганы билээри,
Көхтөөх түһүлгэбэ кыттаары,
Хомуһуннаах тылы сэргээри,
Хомус тыаһыттан уоскуйаары.*

*Үөрүүнэн ыалдьыттыы кэллим,
Тулам оттуун-мастыын барыта
Сахалыы сайабаастык кэпсэтэр,
Тапталлаах поэтым ырыата
Санаабын, сүрэхпин өрүкүтэр.*

Х А Т Ы Н

*Күһүнгү айылбам көстүүтэ
Долгутта мин чараас дууһабын,
Ол,көрүүй, хатынмыт барахсан
Көмүскэ симэнэн турарын.*

*Сүктэр кыыс кэриэтэ сотору
Хаар манган таҥаһын таҥһыаба,
Киэргэлэ ыраахтан дыримнээн
Баай Далбар Хотуннуу көстүөбэ.*

*Сандал саас буолуута хатынмыт
Кыһыҥгы кырыатын тэбэнэн,
Сааскы күн уотугар сыламнаан
Күн аайы чэлгийэ тыллыаба.*

*Сайыммыт кэлиитэ хатынмыт
Мааны кыыс таҥаһын таҥһыаба,
Күөх солко суугунас таһаатын
Күн уота күлүмнүү оонньоуо.*

*Ол курдук олорор олохпунт
Кэм аайы ураты дыктилээх,
Бу курдук сиздэрэй көстүүлээх
Буолуобар мин олус баҕардым.*

Катакова Евдокия Петровна - Чэлгийэ

Нам улуунун Партизан нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Поэзия эйгэтигэр оскуола сыллартан сыстыбыта. Бастакы хоһооно 1978 с. “Саха сирэ” хаһыат күрэбэр кыттан, биһирэбил бириис ылбыта. Билигин Чурапчы улуунун Мугудай нэһилиэгэр олорор. Үлэ ветерана, Чурапчы улуунун “Уран тыл” түмсүү, Мугудай нэһилиэгин “Илгэ” түмсүү чилиэнэ, “Күбэйэ” уран уустар түмсүүлэрин салайааччыта, Чурапчы улуунун норуотун маастара.

Саас.

*Тоһуттар тымныылаах, хабыр дьыбардаах
Тоһсунньулуур, ахсынньылыыр ыйдардаах
Томороон тымныыбыт ааһан.
Тибиши тыаллаах, сиппийэр силлиэлээх
Таабырын дьахтардыы кубулулаттаах
Таптал уота күөдүйэр таабырыннаах
Тула сэргэхсийэ тиллэр тиһиликтээх
Туох барыта сиргэ тиллиэхтээх
Тыллар, силигилиир айылгылаах
Талба саасыт сандааран кэлбитэ кэрэтиэн.
Тулдук, тулдук доһоттор тобуоруһан
Харалдьыты хаһан чобуотук сырсаллар.
Хурустаал таастыы лынгынас чопчулар
Күн уотуттан угуттанан уулан
Күндэлэс сааһы уруйдаан
Сыккыска, үрүйэбэ чырылыы сүүрэн
Сүүрүктээх үрэхпэр дуоланнык холбоһон*

*Сүүнэ күүскэ бииргэ түмсэн
Сир ийэни угуттуу нүөлсүтэн
Силигилиси силбэхэ дуоһуйа уһуннулар.
Харалдьыкка, хотоолго күөх ньээкэ бытыгыраан
Халыг үөрдээх атыырым дьаарбайда.
Хоробор муостаабын мунньан обуспут мөбүрээтэ.
Сага күнү уруйдаан силигилээтэ
Сандал саас симэбэ ньургунун нуоһайда.
Ыраас тапталы хоһуйа туойда
Сахам төлкөтүн түстээн силигилээтэ.*

*Сэгэрим, арылыччы көрөнгүн
Тонгуй сүрэхпин сылыттын,
Таптал тылларын сипсийэн
Тулабын күөбүнэн симээтин.
Көттүлэр иһирэх иэйшилэр
Тапталга билиниилээх
Ахтылбан аргыстаах
Үрүг тулук суруктар.
Таптаатым сэгэрим, эйшигин
Күнгэ көрсүбүт күндүбүн.
Эйэбэс мичээргин
Сырдыгынан сыдыайар бэйэбин.
Арахсыттан айманар сүрэхпитин
Таптал уота угуттуура
Көрсүһэр күммүтүн
Күннэтэ күүтэрбит.
Тапталбытын харыстаан
Бий сырдыгар сирдэтэн
Оргуудук хаамсарбыт.*

Кожуров Степан Егорович– Ыстапаан Таастаах

Чурапчы оройуонун Болугур нэһилиэгин Мындабаайы бөһүөлэгэр 1960 сыллаахха ахсынньы 17 күнүгэр холкуостаах дьэ кэргэнгэ бастакы оҕонон күн сирин көрбүтэ.

“Быара суохтар” народнай театр артыыһа. 2019 сыл олунньу ыйтан хоһоон, кэпсээн суруйуутунан ылсан алтынньы ыйга биэс кинигэтэ бэчээттэнэн тахсыбыта.

Сүүрүктээх Амма оҕото буолабын.

*Сүүрүктээх Амма оҕото буоламмын
Сайынгы күнтэн үөрэбин өрүүтүн
Өрүһүм ып-ыраас уутугар умсаммын
Чомполонон ыларым олус күндүтүн.*

*Күнүм уотунан чабылылар күлүмүгэр
Сагаардаан таалалаан сытан ыламмын
Эти-хааны эрчийиэм хамсанаммын
Күүспэр күүс- уох эбиниэм сүрэхпэр.*

*Айылбам мүөтүн сыта минньигэһин
Аммам хайатын кэрэтин сэргиибин
Ырыаба ыланар ырыатын истэбин
Сүрэхпэр-быарбар тутан ингэрэбин.*

*Күөх сайыммыт кизгээннэ симэнэн
Сардаана сибэкким кэриэтэ тэтэрэн
Икки таптаһар сүрэхтэрбит үөрүүнэн
Лыах кэриэтэ көттүлэр тэлээрдэн.*

*Браас уулаах Аммам уста тур барахсан
Үйэ тухары күнүн уотугар чабылыян
Сылааһы сырдыгы кэрэни сыдыаайан
Таптал кутаатын күөдьүтэнгин, уматан.*

Этингнээх ардах куттаабат.

*Нуотара оттоох үрэбин баһыгар
Отуу уотун буруота унаарыйар
Күн уотуттан саһарымтыйбыт
Балаакка сабыыта арыллыбыт.*

*Эмискэ харанга былым сабардаата
Чабылҕан уота сандаара курбуулаата
Уолчаан суорҕан анныгар кирийдэ
Субу күлэ—үөрэ олорбута мэлийдэ.*

*Күнгэ харабын симириктээн
Талах ынабынан мэниктээн
Уолчаан ооньуур боччумуран
Сүөһүлэрин мэччитэ ыталаан.*

*Ийэтэ ытынаан куотан киирдилэр
Баҕастаах уунан кутан илийдилэр
Аҕата тохтообокко охсон куйуйар
Уолчаан утуйан муннун тыаһатар.*

*Аҕата хотуурунан отун куйуйар
Ийэтэ оргууй бугуллаан хомууйар
Браах этинг тыаһаан ыриһитэр
Ардах былыта иһэрин биллэрэр.*

*Этинг этэн даҕаны тыаһаатын
Чабылҕан чабылыа сырдаатын
Кыра киһи онно эрэ кыһаммат
Куттаммытын биллэрэ сатаабат.*

Лугинов Борис Степанович- Борис Борогонский

Борис Борогонский - эргэмсик, улуус мецената, улуустаабы “Мүрү саһарбата” хаһыат спонсора, Россиятаабы, регионнаабы, республикатаабы, улуустаабы хогоон суруйууларыгар конкурстар 2017 - 2018 - 2019 - 2020 - 2021 сс. лауреаттара, призёрдара, “Мүрү ыччата” инстаграм - страницаба эппиэттээх салайааччы, Уус - Алдан улуунун Мүрү нэһилиэгин Ыччатын Сүбэттин чилиэнэ.

Дойдуга таптал!

*Унгуоргу үйэттэн
Утумнаах-ситимнээх
Улабата Чараг,
Утары Майаҕас,
Уһун уста Эбэ Балыһа Мындааба,
Борофон Мүрүтэ!*

*Абыста сүһүөхтээн
Араастаан хоһуйуом
Айылҕам туонатын
Арыы-саһыл кэрэ,
Аатырар сурахтаах
Мүрүбүн-Эбэбин,
Мүрү нэһилиэкпин!*

*Томтору туһаайар
Толооно, кырдала
Тус-туһунан суол-аат
Түөлбэ арыылара
Тумус тыа сабата
Салгын кут сарыала
Сибиеһэй салгына!*

*Араас элбэх тутуу,
Аатырар мэндиемэн,
Аата ахсаана суох
Акылаат ууруллан
Аарыма көстүүнэн
Сыллата тупсара
Санааны көтөбөр!*

*Билиниэх тустаахпыт
Борон буордаабынан сурабырар
Бурбайа бүрүллэр
Бизтэк уһуна аат
Субу күнгэ диэри
Силэ-сырсан кээлтин!*

*Ону ол диэбэжкэ
От-мас чэлгийэр күөх
Остуоруйа кэмин
Омоллоон оонньуутун
Оройуттан тутар
Сайынны күрэххэ
Сайдыыны тобулуох!*

*Тойук-күрэх,
Тунах ЫҤЫАХ!
Төрүт Сирбит
Төрүччүтэ,
Толоон-сыһыы
Тунаар солко
Торбо күөбэр,
Түөлбэлэрбит
Түмсүүлэрин
Таһымынан
Төрүттэнэр,
Төлкө-удьуор
Түөрэх тэппит
Тойуктарын
Төлө тардан,
Туойар анал,
Тобус былас
Тылым-өһүм
Табылыннын!*

*Тойук-күрэх,
Тунах ЫҤЫАХ!*

*Түөрт өртүттэн
Толооннору
Түмэ тардар
Тойон сэргэ
Туруоруллан,
Түһүлгэбит
Түстэниэхтин!
Тонголохтон
Тутуһаммыт,
Тарбахтартан
Тайансаммыт,
Тойук-ырыа
Тобуорутан,
Тобуллабас
Толкуйбутун
Тоһоһолоон
Толоруохтун!*

*Тойук-күрэх,
Тунах ЫҤЫАХ!*

*Тобугунан
Толбоннулар,
Тобус былас
Уһун суһуох,
Талба мааны
Туйаарыма,
Тэн баайыылаах
Тэтиэнэх дьон,
Тунгуй саастан
Тургутуһар,
Тустар-сырсар,
Туостан туоска
Түһүлгэлээн
Түһүмэхтиир
Тэрээһинэ,
Тахсыылаахтык
Тэнийиэхтин!*

*Тойук-күрэх,
Тунах ЫҤЫАХ!*

Мохначевская Мария Петровна – Марта-Мария

Мохначевская Мария Петровна – Марта-Мария, 18.04.1949 с. Нам улууһун, Нам элиэнньэтигэр төрөөбүтэ. Идэтинэн иистэнньэнг. Үлэ бэтэрээнэ. 2 оболоох, элбэх сиэннэрдээх. Хоһоон хонуутугар 2016 сылтан киирбитэ. 2017 сылтан тылбаас эйгэтигэр ылсыбыта. Нам улууһун “Отуу уота” литературнай түмсүү чилиэнэ. 18.02.2020 с. С.Ө. суруйааччыларын сойууһугар чилиэнинэн талыллыбыта. 18 кинигэ ааптара.

1. "Олох умсулбана". хох. хом.га. 2016 с.
2. "Уруйдан үрүг күн"- хох.хом.га.2017с.
3. "Сардангалаах санаалар"- хох. хом.га.2017с.
4. "Тылбаас иэйишим кытыла - 1."2018с.
5. "Тылбаас иэйишим кытыла -2".2018с.
6. "Локут и Нюргуусун".-2018 с.
7. 8.9. "Айар ухханым - дьылбам бэлэбэ"- 1.2.3 чаастара.- 2018 с.
10. "Тылбаас- иэйишим кытыла"- 3 чааһа.2019с.
11. "Айар ухханым- дьылбам бэлэбэ"- 4 чааһа. 2019 с.
12. "Очуоска Манчаары баар этэ"- сахалыыттан тылбаас.2019 с.
13. "Мин Намым- мин төлкөм түөрэбэ".хоһ. хомуурунньуга. 2019 с.
14. "Инникигэ эрэниэххэ"- хох. тылб.р.2020 с.
15. "Война- это не судьба"- тылбаас.2020 с.
16. "Хатыг үйэтэ"- хох. хомуур.2021с.
17. "Легой и его время"- перевод. 2021 с.
18. "Сыл- хонук сүүрүгэ"- хох. хом.га.2021 с.

Тобуруокап күһүнэ

*Көстөөх биэрэс уунар суолун
Уһун сындаал айан устун
Күннээх түүнү аахсыбакка,
Айанныыбыт ахсаабакка.*

*Бурбан буора өрө тустар
Аспаал ууран айааһанар,
Алгыс баһа арчыланар
Аһыллаллар аартыктар.*

*Бүтэй Бүлүү налыы Намын
Үтүө сирин буллубут.
Тобуруокап уһаайбатын
Үөрэ, чизэстии муһуннубут.*

*Кэрэ кэпсээн күндүл сирэ,
Көмүс күһүн кизгэллэрэ
Ыраах, чугас кэлэн испит
Ырыа- хоһоон кэһишлэрбит.*

*Тоҕо бэрдэй, кэрэтэй,
Бишртэн бишрбит ситэтэй!
Саха тылын ойуу баайын
Оһуор анһан айарын.*

*Өбүгэбит кэриэс уунар,
Өркөн өйдөр өйүү тутар
Өлбөт үөстээх үтүө тылбыт-
Өксөйүөхтээх талба тыыбыт.*

*Тобуруокап көмүс күһүн,
Күлүмүрдүүр айар дьүһүн,
Алтан чуораан ырыа кутун
Аарык хобо тойук туйодун!!!*

Бүөтүр Тобуруокапка

*Сүүс сыла, ол аата биш үйэ,
Сүдү саас бэлиэтэ, бу бэйиэт
Сыллата чизэстэнэр, аабыллар,
Суруйбут үлэтэ ахтыллар.*

*Айылба анаан да айбытыан,
Алгыһы арчылаан ууммутуон.
Айдарыы талаанын аспытыан,
Алыһын таһыччы буолбутуон!*

*Барыта киниэхэ анаммыт.
Сэришгэ да сылдьан хайбааммыт,
Сэриштэн эргиллэн үөрэххэ
Баартыйа үүн диэбит киниэхэ.*

*Өй- санаа, ишти да өттүнэн
Өйөбүл баар эбит эрдэттэн.
Өркөн өй сайдыбыт күүс ылан,
Өлбөт өс үйэбэ ааттаныан.*

*Үүт- тураан сарсыарда туйобута,
Ымыылаах кырдалга турбута
Үйэттэн үйэбэ ыланар,
Ырыата дьон - норуот уоһугар.*

*Күөрэгэй дьырылыы туйуара
Күөх халлаан күөнүгэр уйдара.
Хампа күөх мутукча сытынан
Хатын мас угуя турдабыан.*

*Боростуой тыллары кырыылаан
Күлүмнүүр күндүтүк сааһылаан,
Күн айыы Эн аатын чабыллан,
Барбыккын бар дьонгор хаалларан!*

04.09.17. Нам.

Моякунова Евдокия Ивановна- Кучу

Түөрт оҕо амарах ийэтэ, түөрт сиэн иһирэх эбэтэ. 2008 сылтан Ньурба куорат Сэбиэскэй уокуругун уонна «Ньурба уоттара» литературнай түмсүү салайааччыта.

2010 с. Ньурба куоратын «Общественник года» номинация хаһаайына. 2013 с. Өрөспүүбүлүкэтээфи «Духовность» форумун делегата. 2017 с. «Хоһоон хонуута», 2020 сылтан НКО «Ийиши» түмсүү чилиэнэ. 2020 с. Өрөспүүбүлүкэтээфи патриотической ааҕы күрэх III истиэпэннээх дипломана.

Поэт, Буойун, Уччутал Петр Николаевич Тобуруокапка.

*Хотун Бүлүү кытылыттан
Хоһоонунан бэлиэтээн
Хомуһуннаах тылынан
Хомус курдук дьүһүйэн
Сахалыы сайаҕас санаабытын
Сүгүрүйэр поэппытыгар
Үбүлүөйдээх түгэнинэн
Үөрүүбүтүн үллэстэбит.
Эйиэхэ анаан
Убайбыт эбэрдэбитин ытабыт
Тобуруокап көмүс күһүнэ
Тобус үйэ тухары
Тохтообокко туйулуунун*

Оскуолабыт барахсан.

*А-тан Б-тан саҕалаан
Дорҕооннору таһааран
Сүһүөхтэри холбоон
Саҥа тылы сангаран...
Бүгүн санаан ааһыабын
Алтыһан ааспыт учууталларбытын
Ойор-тэбэр оҕо сааспыт
Оһуор аспыт кэмнэрин.
Билии ылбыт кыһабытыгар
Бары биһиргэ түмсэммит
Бастакы выпуск аатыттан
Баһыыба махтал тиэрдэбит.
Үөрэммит оскуолабыт
Үбүлүөйүн үллэстэбит
Бу оскуолаҕа итиллэн
Кини буолбут эбиһипит.
Алгыс тылын аныыбыт
Арчылыыбыт, арангаччылыыбыт
Кэлэр кэми кэрэхэлээн
Кэскиллээҕи түстүүбүт.*

Никифоров Егор Егорович - Басхаай

1954 с Бүлүү улуунун 1 Күүлэт нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Кэргэнинээх. Элбэх оҕо аҕата, эһэтэ. Суруйар идэтин 1987 с. «Кыым» хаһыакка кэпсээннэри суруйан саҕалаабыт. Сэттэ кэпсээн кинигэлээх. Элбэх хомуурунньуктарга кэпсээнинэн, хоһоонунан кыттыһар. Дойдутун айар дьобурдаах бүгэн сытар дьонун булан кизгэ эйгэбэ таһаарар. Ол курдук бастакы хомуурунньукка 64 киһи кирибитэ. Иккискэ 104 киһи айымньыларын кинигэбэ киллэрэн бар дьонго билиһиннэрэр.

Тобо баҕас кэрэтэй.

*Тобо баҕас кэрэтэй,
Тула өттүм көбөрөн,
Титирик мас лабаата,
Тыал үрэн нуоҕайара.*

*Ньургунун сибэккилэр,
Үмүөрүһэ үүнэннэр,
Үнкүүлүүрдүү кэккэлээн,
Сэрбэһэн тураллара.*

*Хатынчааным барахсан,
Хаарыс күөбүн симэнэн,
Харабым сэргиир, мааны
Халадаайын кэппитэ.*

*Өрүүтүн таптаан көрөр,
Өрүс наллаан устар,
Күн уотугар килбэйэ,
Күлүмүрдээн көстөрө.*

*Көр, барыта мин дойдум,
Кэрчик кэрэ кэмнэрэ,
Төрөөбүт дойду сиргэ,
Таптал, иэйиш күннэрэ.*

Сааскы куска.

*Бадарааннаах суолга,
Бишртэн - бишр уулары
Бирдиргэччи кэһэн,
Бирилэччи айан.*

*Сэһээккэ туттаммын,
Мончуукпун түһэрэн,
Сэксэллэн олорон,
Маньябым кустарбын.*

*Ньургуһуннаах кырдал,
Ньуурун устун сүүрдэн,
Кэрэ сибэккини,
Кэрэхсиш көрөбүн.*

*Баһардар түспэтин,
Баһардар көппөтүн,
Баай - мааны дойдубун,
Биһириш көрүөбүм.*

*Эбэккэм ырбыыта,
Элэгэлдьийэн көстөн,
Эриэккэс мааныта,
Эридьиэс көстүүтэ.*

*Сибизһэй салгыны,
Сайгыччы тыынаммун,
Сарсыардаангы күнүм,
Саһарбатын көрсүөм.*

Никифорова Екатерина Савельевна – Куо

Саха АССР Нам улуунун Түбэ нэһилиэгэр төрөөбүтэ. 1994сыллаахтан Марфа уонна Сергей Расторгуевтар ааттарынан Саха Республикатын государственной циркатыгар дьиикэй кыыллар дрессировщиктарынан үлэлиир. СР культуратын туйгуна, СР үтүөлээх артыыһа.

Түүл абылана

*Умсаахтыыбын чуумпурбут уубар
Уйулбабын аргыый дьаарыстаан,
Устугас туманга сууланан
Улдьаара биллибэт балайбар.*

*Устан кыллыгырыыр уум тыаһа
Угуйабын түүлбэр ыраахха,
Умайа кытыаста эмиз да...
Убанан ис куппун аймыгыын.*

*Уймаамаҥ дуу харанга тыыннар
Улуктуйбут бу эппин-сииммин,
Уйгуурдуман кэрэ кистэлин
Ураты туругум сыдьаайын.*

*Умсугутар ыраас тырымын
Улабата көстүбэт эйгэбин,
Уйаҕас тыыннаах куйаарбын
Унаарыйа устар дьиктибин.*

Олох кэрдийнэ

*Эргийэ ытыллар күөрчэхтии
Олох, күүгэнирэ баһыллан,
Байбаллыы барылыы баалланан
Будулуйа устар бидилийэн.*

*Кылайар сырдыгы көрдөөммүн,
Эриллэ - мускулла илистэн
Тиксиэхтээх кытылбын булбакка,
Соробор, мунабын туманга....*

*Ардыгар куйаарга күөрэйэ
Кыырайа көтөбүн эргийэ,
Киэнг -ыраах далайы кэрийэ,
Чабылхай Сулуспун көрсүһэ.*

*Олобум кэрдиһэ суолларым
Мин эрэ сылдыбыт ыырдарым
Тиксибит, чумпурбут кытылым
Обобор, хаалларар кэпсэлим...*

Никифорова Наталья Николаевна-Сайыына

Сунтаар улуунун Кутана нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Идэтинэн фармацевт, 25 сыл Сунтаар аптекатыгар энкилэ суох үлэлээтэ. Үрдүк категориялаах фармацевт, Саха Өрөспүүбүлүкэтин “Фармациятын туйгуна” бэлиэ хаһаайката. 2015 сылтан “Ньургуһун” түмсүү чилиэнэ, 2019 сылга “Көңүл көппүт ийишилэрим” 1-кы хоһооннорун хомурууньуга тахсыбыта. Илэнг кэмигэр араас кункурустарга, быыстапкаларга, успуорт араас көрүнгэр ситиһилээхтик кыттар. Сахалыы остуол оонньуутун Федерациятын СӨ чилиэнэ, судьуйата.

Үрүҥ Тунах Ыһыах!

*Самаан сайыны көрсө,
Солко күөххэ үктэнэ,
Саамал кымыс Ыһыабын
Саха дьоно, ыһыабыҥ!
Сизэри-туому тутуһан:
Саламабыт тардыллыа,
Сангыйахтаах алаады,
Саламааппыт астаныа.*

*Улуу Туймаада хочото
Үрүҥ илгэни үрүлүттүн, дэлэттин!
Үрүҥ Тунах Ыһыабынан
Уйгу- быян буолуохтун!*

Аџам-Саха саллаата.

*Түөрт уон биир сыллаахха,
Бастакы хомуурга
Аџам барбыта,
Арџаангы фронга.
Аџам-Саха саллаата,
Аџам-Саха буйуна.*

*Уоттаах сэриини ортотунан,
Атаакаџа киирбитэ урутунан,
Икки өттүттэн хабараан киирсиигэ,
Өстөөбү түгнэри эспитэ.
Аџам-Саха саллаата,
Аџам-Саха буйуна.*

*Түөрт сылы быһа Уоттаах сэриигэ,
Түөрт уон биэс сыл от ыйын бүтүүтэ,
Аџам кэлбитэ кыайан-хотон,
Аџам билбитэ Кыайыы өрөгөйүн...
Аџам-Саха саллаата,
Аџам-Саха буйуна.*

*Ким да, туох да умнуллубат!
Махтанабын, сүгүрүйэбин аџаа-Эйиэхэ!
76 сыл-сэрии суох биһиэхэ!
76 сыл-эйэ,эйэ,эйэ!
Уруй-Айхал!
Улуу-Кыайыыга!*

**Николаева Айталина Гаврильевна
- Айталаана**

*1967 с., Бүлүү к. төрөөбүт. 2
Күүлэккэ олорор, үлэшир, 4 оҕо
күн күбэй ийэтэ, кэргэннээх,
сиэннэрдээх, учуутал идэлээх,
педагогической үлэ ветерана,
хоһоон суруйар, ырыа буолбут
хоһооннордоох*

*Ымсыырыманг дьон дьолугар
Хараххытын хатааманг,
Түөрэнг тыылыы түөрэккэйин
Ордугургаан үргүтүмэнг.*

*Дьолу харчы абыраабат,
Инсэ-обот күрүөлээбэт,
Дьолу ымсыы харабата
Огорбокко дьулуһоохха.*

*Атыылаһан ылбаккын,
Дьолгун бэйэнг онгостобун-
Килбик, кэрэ майгыгынан
Харыстанньанг сыһыангынан.*

*Сэмээр истинг көрүүгүнэн
Чугас дьонгун күрүөлүүгүн,
Чуумпу нуурал олоххунан
Арчылыыгыны ыччаккын.*

*Дьонноор, дьолу харыстаанг
Үргэн куотуо, сэрэниг...
Бу аттыгар бааргынан
Дуоһуйангыны дьоллон дуу...*

*Айылбаттан арчыланан
Сиргин-уоккун маанылаан,
Далбар Хотун, Тойон Эр-
Анал иэскин толор дуу...*

09. 06.2021

Ийэ тыл

*Ийэбит күн сирин көрдөрбүт күнүттэн,
Бэбээрбит бастакы кэмгиттэн,
Эргийэр бу сиргэ, олоххо
Ийэ тыл-иһирэх эн иэйиинг,
Ийэ тыл-уостубат утабын!*

*Сахалыы сангарар буолангын,
Сахабын дэнэбин кизэн туттан.
Сахалыы эн ыллыыр буолангын,
Сахалыы тыллааххын билэбин.
Төрөөбүт дойдугун туойабын!*

*Өбүгэн тыыныттан тэйбэккэ
Утумгун салгыыгын бу күнгэ,
Ыраахха сатарыыр ырыаҕар
Сахалыы эн кутунг тэнийэр.*

*Төрөөбүт дойдугар эн иэһинг-
Уоһахтаах уоскуттан саҕалаан
Улуукан тойугун туойара,
Уулларан сүрэҕи алгыыра.*

07.02.2021

Николаева Инна Николаевна

1966 с. Алдан оройуонугар Угино бөһүөлэгэр төрөөбүтэ. Идэтинэн итээччи, билигин Майа нэһилиэгэр “Мичил” уһуйаанга үрдүк категориялаах итээччинэн үлэлиир. Офолорго аналлаах хобооннору суруйар, биэс кинигэ ааптара: “Чугдаара чуопчаарыабын”(2012с.), “Мин бэлэбим”(2016с). “Дойду ахтылбана”(2018с), “Үлэһит бэрдэ буолларбын”(2020с), “Эдэр саас, күрэнимэ миигиттэн”(2020с).

Сагарыабын сахалыы

*Саха сирин төрүт дьоно
Саха тылын өрө тутуох,
Сарсынныга эрэллээх
Сагарыабын сахалыы.*

*Кэнэбэски ыччаппытын
Кэскилбитин тэнитэн,
Көнгүллүк, ыраастык
Сагарыабын сахалыы.*

*Төрүччүбүт ильдэ кэлбит
Төрүт көмүс-саха тылын,
Төлө туннат туһугар
Сагарыабын сахалыы.*

*Төлкө төрдө- Саха тыла
Сайда турдун үйэлэргэ,
Харыстыабын тылбытын
Сагарыабын сахалыы.*

Алааһым хатынга

*Төрөөбүт алааһым тулаайах хатынга
Төбөтүн хонкутан лабаатын налыппыт,
Тулуурдаах умнаһын, көрүнгүн тупсаран,
Туой буорга силиһин чингэтэн тэниппит.*

*Сайынын өнгүрүк куйааска тиригтэн
Сүмэһин уутунан сүүрүктүү устангын,
Субаһын, умнаскын ибили инчэтэн,
Сыралбан уотуттан күрэнэ састабынг.*

*Көмүстүү өгнөрдөөх сэбирдэх ардаба,
Күһүнгү ыһыабы ырыанан уруйдуу
Курулас ардахха үгкүүлээн тэлээрэ,
Кустары-хаастары атаара хааллабынг.*

*Хатыным кыһынгы харанга күннэргэ
Хахыйах лабаабар кырыаны бүрүнэн,
Хаарынан бугунан, иһиэрэр буурбаба,
Хорсундук соботох алааска турдабынг.*

*Кэрэ саас кэлэрин кэрэхси көрсөнгүн,
Күлүмнэс сарыалга үөрүүгүн бэлэхтээн,
Көбөрө лаглайбыт хатыным барахсан,
Көлүччэм уутугар суһооххун сууннабынг.*

*Хатыным дьылбата элбэҕи биллэбин
Үйэни унуордаан кишллийэн турдабынг,
Чэрдийбит чэригин сэрэнэн мустабынг,
Соботох дьылбаһын мунчаара аахтабынг.*

**Окоёмов Петр Петрович
- Уйаны Бүөтүр**

Чээн, үөрэ да көрөбүн

*Чабыл-күлүм күн көрдө,
Чабылыа дьэ тыкта,
Чап-чараастык мичээрдэ,
Чээл күөх саанын эргиттэ.
Чэмэлкэйдиир күннэрбэр,
Чэччыйээхтии хаамарбар,
Сэтиэнэхтиир отторгун
Силэйтэлээн быгангың,
Чочуонайкаан сэгэрим,
Чэрэнэлиир чэчигим,
Чуочакайкаан ньургуһун,
Чэлгийээхтии тыллангың,
Чэмэлингии тураргың
Чээн, үөрэ да көрөбүн.*

Уус – Алдан, Бороҕон.

Суруктар

*Бытааннык айанныыр суруктар
Кэтэһиннэриилээх этилэр.
Хаһыат кэлэрин биллэрбэттик,
Өрүү кэтиирим дьэ, кичэллик.*

*Хаһыаппын илиибэр ыларым,
Имэрийэн бигээн көрөрүм,
Сурук баарын урут билэрим,
Хоспор мин үргүлдүү ааһарым.*

*Долгуйа кэнбиэри аһарым,
Доборум солунун ааһарым,
Үөрүүттэн дьоллонон көтөрүм,
Хардатын суруйа охсорум.*

*Хаартыска кэһиилээх суруктар,
Тапталбыт илдьитэ тулдуктар,
Сурук тутар үөрүүлээх кэмнэр
Сүрэхпин ньүөлүтэр этилэр.*

Олесова Айталига Николаевна - Айталыгына

1972 с Горнай Бэрдьигэстээбэр төрөөбүтэ. 1993 с Дьокуускайдаагы медучилищени, 2013 с ХИФУ мединститутун үрдүкү сестринскай отделеиятын бүтэрбитэ, «Сыккыс» литературнай түмсүү 2009 сыллаахтан кыттыылааба, 2015 сыллаахтан түмсүү салайааччыта, социальнай көмүскэл сулууспатын туйгуна, Социальнай көмүскэл министрствотын, Бэрдьигэстээх нэһилиэгин уонна Горнай улуунун соэ.экономическай сайдыытыгар кылаатын иһин Бочуотунай грамоталаах. “Ыра санаам ымыыта”, “Истинг ийиши илдьитэ”, “Улуу Кыайыы остубат Өрөгөйө” диэн хомуурунньуктары таһааттарбыта.

Бэрдьигэстээбим

*Кэскиллээх ыччаттаах ,кэнчээри сиэннэрдээх,
Үлэнэн дьоллонор эйэбэс дьоннордөөх.
Ылбабай ырыалаах, хомоҕой хоһоонноох
Күннэтэ кизрэкэйэр төрөөбүт түөлбэбит.*

*Өрөгөй кыайыылаах
Үлүскэн үлэлээх
Сайда тур, мин дойдум
Бэрдьигэстээбим!*

*Сыллаабы түмүкпүт Чыпчаалга тиһиллэр,
Күннээби сонуммут Дабааннга иһиллэр.
Үөскээбит түөлбэбит өрүүтүн чэчирээ
Үтүмэн сылларга уруйдан-айхаллан!*

*Өрөгөй кыайыылаах
Үлүскэн үлэлээх
Сайда тур мин дойдум
Бэрдьигэстээбим!*

*Үүнүүлээх хонуулаах, баай хара тыалардаах,
Сүүрүктээх киэн
Маатта, ып- ыраас үрэхтээх.
Кэхтибэт күөхтэрдээх, бэс чагда алардаах,
Таптыыбын уйгулаах төрөөбүт дойдубун!*

*Өрөгөй кыайыылаах
Үлүскэн үлэлээх
Сайда тур, мин дойдум
Бэрдьигэстээбим!*

Эн мэлдьи аттыбар

*Эн мөссүөнгүн суурайан
Үгүс да сыллар ааһаллар
Ол эрэн туманы сэлэйэн
Сүппэт сырдык өйдөбүл*

*Ийэм барахсан мин ийэм!
Ахтар, саныыр мин киһим
Ийэм барахсан мин ийэм
Түһээн көрөр аанһалым!*

*Сайын салаллар кэмигэр
Курус санаабар киирэбин
Олус сөбүлүүр хатынгар
Соботох салама илэбин*

*Ситиһиһилээх кэмнэрбэр
Тэнгэ үөрэр буолбаккын
Хомолтолоох күннэрбэр
Санныбыттан кууспааккын*

*Оо, арай эн баар буолууй!
Үөрүөҥ да этэ сиэннэртэн
Киэн тутта дьоллонуон этэ
Оболорунг ситиһиһилэринэн!*

*Ийээ, эн сырдык бэйэбин
Кэм кэрдиһ да суурайбат
Олох сүүрдэр долгунунан
Арыаллыыгың оболоргун!*

**Острельдина (Евстафьева)
Ольга Васильевна – Уокка**

Орджоникидзевскай оройуон Тиит - Арыы нэһилиэгэр төрөөбүтэ. СГУ саха тылын уонна култууратын салаатын кэтэхтэн үөрэнэн бүтэрбитэ. Хангалас улуунун V Малдьабар орто оскуолатыгар төрүт культура учууталынан үлэлээбитэ. 2010 сылтан хоһоон айарга холонор. Хангалас улуунун “Өлүөнэ долгуннара” литературнай түмсүү чилиэнэ.

“ Угуйар кэрэни батыһа...” (2018с.) хоһооннорун хомуурунньуга тахсыбыта. Хоһоонноро “Хангалас” хаһыакка, “Чолбон” сурунаал “Сэмсэ” сыһыарытыгар (2016с.), “ Кэрэни түстүүбүт, олобу туойабыт” (2017г.), “ Обуруолуу тиһиллибит хоһооннор”(2018г.), “ Сир симэхтэрэ”(2018г.), “Дойдум миэнэ Тумулум”(2018с.), “Айар тылбыт оһуора”(2019г.), “ Айар тыл абылаҥа”(2020с.) хомуурунньуктарга бэчээттэммиттэрэ.

Күһүнгү санаа

*Күһүнгү нууралга куустаран
Арабас суорбанга сууланан,
Абылыыр чуумпуга ылларан
Турабын чаранга чуумпуран.
Күлүмнүүр күндэлэс күөнүнэн
Сарданга саһара сьдьаайар,
Иһирэх иэйиһини ингэрэн
Тулабар дьэргэлгэн иһийэр.
Истэбин сэбирдэх суугунун
Сипсийэ сэхэргиир сэхэнин,
Кэрэни хоһуйар ырыатын
Көһүлгэ көччүйэр тойугун.
Көрөбүн тулабын сонургуу
Көмүс дуй сүһүмун дьыктиргии,
Кустук өһг дьиримэр ханыылыы
Кэлэр дьыл торумун билгэлиһи.
Хаамабын оргууйдук сэрэнэ
Солотуу ыллыгы батыһа,
Кистэлэн санаабын этинэ
Туолуо диэн бигэтик эрэнэ.*

Эн миэхэ...

*Эн миэхэ -
Уйаара-кэйээрэ
биллибэт халлаангын
Сөхтөрөр кистэлэн
өрүттээх куйааргын,
Үтүмэн үрдүккэ
тырымныыр сулускун
Үөрүүнү бэлэхтиир
дьиктилээх хонуун.*

*Эн миэхэ -
Сыралбан итииттэн
көмүскүүр сиккиэргин
Курулуур ардахтан
куоттарар кустуккун,
Сирилэс силлиэттэн
хаххалыыр көһүскүн
Дьыбардаах тымныыттан
харыстыыр кутаабын.*

*Эн миэхэ -
Сүрэхпин ууларар
сьдьаайар сарыалгын
Дууһабын уоскутар
киһээһи набылгын,
Олохпун арыаллыыр
ымыылаах ырыабын
Уостубат тапталым
иэйиһтэ буолабын.*

Парникова Варвара Афанасьевна - Үйэ

Уус- Алдан оройуонун Найахы нэһилиэгэр 1967 сыллаахха тохсунньу 31 күнүгэр төрөөбүтэ. 1984 сыллаахха бэтэринээр идэтин баһылаан нэһилиэгэр, "Найахы" совхозка биэс сүл үлэлээбитэ. Өнөр нэһилиэгэр элбэх оболоох ыалга улахан уолларыгар Андрей Андреевичтыын холбоһон ыал буолан үс оҕо эйэбэс ийэтэ, элбэх сиэн иһирэх эбээтэ, билигин бочуоттаах сынньаланна олорор. 1986 сылтан хогоон суруйар. Улууһугар 2010 сылтан "Уһуктуу" - айар куттаах дьахталлар түмсүүлэрин чилиэнэ. Өнөр нэһилиэгэр "Мүрү Саһарҕата" хаһыакка улуус активной общественной корреспондентын быһыытынан биллэр. Нэһилиэгиттэн, улууһуттан "Махтал Сурук" наҕараадалардаах. Ситим нөҥүө "Хогоон хонуута", "Айар кут", "Көңүл иэйии" уонна "Уран тыл оһуора" түмсүүлэрин кытта сибээстэнэр, республиканскай таһымнаах хомуруунньуктарга, ырыанньыктарга хогоонноро уонна ырыалара тахсыбыттара. "Күрүлгэн" сурунаалга түөрт хогоонноро, 2018- 2019 сылга "Үйэ" сурунаалга хогоонноро бэчээттэнэн табыстылар. "Чолбон Сэмсэтэ" үс хогоонноро, "Тойон Мүрү"- мелодистар түмсүүлэрин 40 сылыгар аналлаах 2018 сылга "Уус - Алдан мелодистара, ырыалаах поэттар" - диэн ырыанньыкка икки хогоонноро ырыа буолан бэчээттэммиттэрэ.

Күһүн эмиэ эргиллиэ...

*Ойуур иһэ чуумпугуон-
Тиит көтөбөтө тэлгэнэр,
Алаас- сыһыы тулатыгар,
Көмнөх күлүмэ ыһыллар...*

*Хатыҥ субата манхайан
Күһүнү атааран ылар,
Көмүс симэбин суохтаан
Курустук нуобайан турар.*

*Эгэлгэ өнгү ойуулаан
Күһүн күрэнэн ылаба,
Кылбаа хаһыҥы түһэрэн
Тымныы биллэрэн эрдэбэ.*

*Дьыл уларыһар кэмигэр
Күһүнүм эмиэ эргиллиэ,
Сандал сааскы күннэргэ
Айылбам тыллан көбөрүү...*

Өнөр...2020.

Күһүҥнү ньургуһун...

*Күммүт сылаас суоһугар
Бигэнэн ылла арыллан,
Хойутаан үүммүт ньургуһун
Күһүнүм сэмэй бэлэбэ...*

*Дьогдьоот кэми сэгэтэн
Алааспар үүнэн тэтэрдэ,
Нарын- нарын бэйэтэ,
Сыһыы тула кизэргэйдэ.*

*Хаһыҥ түһүүтэ нуобайан,
Кэнчээри оттон күөгэйэн,
Сырдыгынан сыдыаайан,
Сааскы күннүү сандааран.*

*Саһарбыт дьикти көстүүгэ
Бэйэм сааспын ханыылыы
Көрдүм кэрэчээн бэйэбин,
Оргууй имэрийэн ыллым....*

Өнөр...2020.

**Петрова Татьяна Михайловна
– Мойуу Кыыһа**

Петрова Татьяна Михайловна – Мойуу Кыыһа, I-кы Дьөппөннө Ханалас улуугугар күн сирин көрбүтэ, улааппыта. Аабар-суоттуур идэлээх. «Өлүөнэ долгуннара» литературнай түмсүү чилиэнэ. “Дьөппөнүм оһуордаах ыллыгынан” (2015), «Санаам кустугар куустаран» (2019), “Оо, Мэндэ” (2021) хоһооннор, “Иэйиим илгэтэ – тылбааска” – тылбаастар (2017), “Сайылыгым ымыылаах ыллыгынан” сайылык туһунан ахтыылар (2018), “Ахтар-саныыр Дьөппөнүм” – хоһоонноох фотоальбом (2018), “Орджоникидзевская” сонхуос 50 сыла кыайыылаах-хотуулаах сонхуос үлэһит дьонун ахтыыларын түмпүт (2019) кинигэлэрдээх.

Хоһоонноро “Чолбон”, “Күрүлгэн”, “Хангыл” уус-уран сурунаалларга, “Сэмсэ” таһаарыыга, айар эйгэлээх хоһоонньуттар түмсүүлэрин хомуурунньуктарыгар бэчээттэммиттэрэ. Хас да хоһоонноро матыыптанан ырыа буолан ылланаллар.

Тобуруокап “Көмүс күһүнэ”!

*Хаһан эрэ кыра кыысчаан
Ылбыта илишитигэр сэрэнэн,
“Буукубалар мунньахтарын” -
Тобуруокап кинигэтин.*

*Айар иэйиинг ытык тиэргэнин
Оҕолуу долгуйа аһабын,
Боруонса бүүскэр сүгүрүйэн
Төбөбүн хонкутан турабын.*

*Халлаан сулуһунуу чабылыгычы,
Үрдээн көстөрө суруйааччы -
Сүдү улахан ачыкылаах,
Кэрэ кэтит килбэйэр сүүстээх...*

*Тобуруокап “Көмүс күһүнэ”!
Тулабар - айылҕам дьиктитэ,
Толугуруу тэбэр сүрэбим,
Тулуктуу көтөр мин иэйиим...*

Атырдыах ыйа

*Ким эрэ сайынын амтанын -
Дьэдьэнин тонгорон хаһааныа,
Оттон мин сайыным сүмэтин
Ытыспар хомуйуом дуоһуйа.*

*Бугурум түгэбин харбааммын
Кээһиибэр томточчу таптайан,
Атырдыах анньабым аттыгар
Атырдыах ыйын ортотугар.*

*Атырдыах ыйын быйангыттан
Ойуурга сылдыаммын амсайыам,
Ыаҕаспар толору отонноон
Ол онтон астына манньыйыам.*

*Ардахтар-силбиктэр сиксийэн,
Санаабын санныбар сахсийан,
Оһоһум сылааһын ирдээммин
Олоруом сылааска куустаран.*

*Туманнаах силбиктээх сарсыарда
Тэллэйдии тэбиннэм мыраанга,
Сырайар куйаас да буолбатар
Сынньаныам күн уотун сыламар.*

*Сайыным барахсан бүттэбэ -
Сибэкки симэбин хомуйан,
Оттон мин сүрэхпэр хааллаба -
Дьол кута умнаһын үүннэрэн.*

Попова Елизавета Михайловна - Алтына

*Нам оройуонун Нам бөһүөлэгэр
15.02.1953 сыллаахха төрөөбүтэ.
Иркутскайдаабы Хо Ши Минаатынан
омук тылын пединститутун
бүтэрэн, 39 сыл учууталынан
үлэлээтэ. Уус Алдан улуунун,
Чаран бөһүөлэгэр бочуоттаах
сынньаланна олорор. “Уһуктуу”
түмсүү чилиэнэ.*

*Петр Тобуруокап
хоһоонноругар тылбаастар*

Встреча с солнцем “Күнү көрсөр ырыа”

*Здравствуй, пора рассветная,
Зоренька ясная, ранняя,
И ты сторона родимая,
Утро чудесное, светлое.*

*Привет ветерку прохладному,
Волне расставявшей в синеву.
Мгновению лучистому, чудному
И доброму дню наступившему.*

*Солнечный лучик с висока,
Прогнал серебристые облака.
Небеса синевой засияли,
Златые лучи заиграли.*

*Славься, заря рассветная,
Сияние ясное, алое!
Рассветай, сторона любимая,
Утро прекрасное, новое !*

Подари подснежник Ньургунунна бэлэхтээ

*Летящей походкой не дразни,
Лукавым взглядом не мани,
Часто ко мне не заходи,
Душу мою не бреди.*

Припев

*Но, однако, осторожно,
Ступая трепетно легонько,
Дверь тихонько приоткрой,
Подари, подснежник мне весной.*

*Белокрылые журавли
Юность мою вдаль унесли,
Белым инеем накрыли
Виски мои посеребрили.*

*Может цветок твой иногда
Вернет былые мне года,
Заставит петь и ликовать,
Юность ушедшую напоминать.*

*Легкой походкою маня,
Лукавым взглядом вновь дразня,
Тихой вечернею порой
Подари, подснежник мне весной.*

**Попова Елизавета Семеновна
- Баатгаах Кырата**

*СӨ Үөрэҕириштин туйгуна, библиотекарь,
СӨ быыбар тэрээһинин туйгуна, Мэнгэ-
Хангалас “Культура уонна искусство
сайдыытын иһин”, “Мэнгэ аат” бэлиэлэр
хаһаайыннара, Майа сэлиэнньэтин
“Бочуоттаах олохтооҕо”.*

Сырылатан сылаас күн

*Сырылатан сылаас күн,
Куһуйан куйаас күн,
Курбалдьытан күн да күн.
Ыһыахпыт мааны күнэ.*

*Күүһү-уоҕу өһүлэр,
Күлүккэ дьэ түһэрэр
Уоххун да уҕарытар,
Ууну начаас булларар.*

*Сөрүүнгэ олордор,
Кымыс кыллырҕаттарар,
Көлөһүнү таһааттарар,
Сүһүөбү да ууларар.*

*Хара хамсык кэмизэр
Хаамсыман!- диэн быһыыта,
Хамыйахпын туттарда
Хааччахха хаайталаата.*

*Дьизрэнкэйдии тэбиэхпин,
Дьээ-буо ырыа ыллыахпын
Дьэргэлдьийимэ!-диэтэ.
Дьизни начаас булларда.*

Сабаланна олонхо ыһыаба

Эллэй эһэбит
Энэлийбитэ, туйобута
Эгээрдэринэн эргийэн
Эргиллэн кэлэн
Аанһаах мааны түһүлгэтин
Хабыллар хаба ортоугар
Өлүөхүмэ өнг дойдутугар
Сабаланна олонхо ыһыаба!

Үрдүк айыыларбыт
Үүрэн-үтэн аҕалан
Илгэлээх ардабы түһэрэн,
Иилээн-сабалаан диэн
Илдьит ыыттылар.
Ыһахтааччы тулатын
Сөрүүкэтэн аастылар.
Көнгүл биэрдилэр.

Айанныыт олонхоһуттар
Онтон-мантан мустаннар,
Оонһуулаах олонхолоох,
Олус мааны бэйэлээхтэр,
Хомуһуол сонноохтор
Хойдон мустан кэллилэр.
Тирэнсэ этэрбэстээхтэр
Тиэрэ үктээн киирдилэр.

Олоро түһээт
Олонхолоон бардылар.
Олорооччуну бүтүннүү
Олонхоҕо киллэрдилэр.
Олоох-чолоох көрүтэлиир
Оччотообу Сорук Боллур.
Ыллаан ымманыар
Ырыа Ыллын Чыңһыа.

Буура Боотур ыстанар
Былчынҕара быыһнастар.
Ньургун Боотур кэллэ
Абааһы уоллуун охсуста
Туйаарыманы быһаата.
Ол үөрүүтүгэр
Саха Саарын дьонун түмтэ
Сабыһа Хотун аһын татта.

26.06.21 Майа

Шобуруокап күһүнэ - Уйиһи биһигэ

Сивцева Агафья Ивановна-Дүпсүүнэ

*1961 сыллаахха Уус Алдан
Дүпсүнүгэр төрөөбүтэ.
Идэтинэн – эмчит. 4 оҕо
ийэтэ, 5 сиэн эбэтэ. РФ
суруналыыстарын сойууһун
чилиэнэ, Уус Алдан улууһун
социальной, экономической
уонна культуратын
сайдыытыгар кылаатын
иһин анал бэлиэлэрдээх.
СР доруобуйатын
харыстабылын туйгуна.*

*Сирбит, талбыт ааспыт кэммин
Аны кэлэн сизэппэтин,
Орох тэппит омоон суолбун
Оттой олох сирбэппин.
Түспэтийиһим түлүк түүнэ
Чабыльиан сырдык буоллун,
Санаа аалар уһун күнэ
Мичилийэн минньийдин!*

*Доборуом, эн көрүүн угуттуур кутаата
Күн уотун сылаана сылаарар сыдьяайа,
Доборуом, эн иэйэр тапталын төлөнө
Ийэ сир илгэлээх күөх дуолун чэлгиэнэ.
Ол иһин олохпут өнг кырыс олбохтоох
Далбарай чыгычаахтымы лынкынас тойуктаах,
Ол иһин олохпут илгэ-дуол тирэхтээх
Түһүлгэ түстэһэр төрүт уус төлкөлөөх.
Ил-эйэ илгэлээх иэйиштин
Үйэ саас харыстыах, харааннаах,
Дьол-соргу куустуспут кутаатын
Умайар суоһугар сыламныах!*

Сивцева Елена Яковлевна – Талбаана

Булүү улуунун, Тылгыны нэһилиэгэр төрөөбүтэ, Булүү куоратын олохтооҕо. Скандинавскай хаамыы инструктора, үлэ бэтэрээнэ, пенсионерка, элбэх оҕолоох ыал ийэтэ, эйэбэс эбээ. 2019 сылтан хобоон суруйар.

Күһүн

*Сабахтан күн кытара кыыһан
Сөрүүн тыал иэдэскэ илгийдэ,
Сылаас күннэр номнуо күрэнэн
Сайыммыт барбытын бэлиэтэ.*

*Санныбар күүстээх тыал охсуллан
Сипсийэр күһүнү ыңгырар,
Сэбирдэх тэлээрэр сэрэнэн
Суугунуу тураллар хатынгар.*

*Күөх, араҕас өгүнэн сууланан
Көмүс дуйун ыһа оонньоото,
Күн сылаас уотугар куустара
Киэргэйэн көрсөбүн долгутан.*

*Көбөрөр халлааным үрдүгэр
Көттүлэр собуруу көтөрдөр,
Кэлиэхпит диэбиттии сапсына
Кый үөһээ далбаатыы турдулар.*

11.09.2020с. Булүү.

Күһүнү таптыбын

*Күһүнү таптыбын олунун -
Киэргэнэн симэммит бэйэбин,
Күөх, кыһыл, араҕас өнгөнөн
Килбиктик суугунуу тураргын.*

*Күһүнү олус диэн таптыбын --
Күһүнүн ойуурга хаамарбын,
Чуумпугар бигэнэн кизркэйэн
Көрсөрдүү тэринэн тураргын.*

*Көттүлэр собуруу көтөрдөр
Кэлиэхпит диэбиттии далбаатаан,
Көлүччэ кытыытын эргийэн
Көттүгүт кый үөһээ дабайан.*

*Күһүнгү курас тыал сиккиэрэ
Санаабын көтүтэр, ыраастыыр,
Көрсүбүм мин эһил эйигин
Кэрэтик олохпун онгостон.*

10.09.2019. Бүлүү к.

**Сидорова Розалия Ефимовна
- Ымыычаана**

*Суруйуунан 1995 сыллаахтан
дьарыктанар. Литература араас
жанрыгар бэйэтин холоноор. Хас
да ырыа автору, Үлэ бэтэрээнэ.
Бочуоттаах сынныаланна олоор.*

Кырыымпа тыаһа

*Кырыымпа кырылыыр тыаһыттан
Кутум -сүрүм уоскуйда,
Кырыа кыһын киэргэйдэ.
Күнүм уотун күндээрдэн
Күлүмнэтэ оонньоотто,
Сырдык ыраас утабын
Сандаарда, үөрдэ күлүмнэттэ.
Кырыымпа тыаһын сэргэ
Өбүгэм утума сабылынна ,
Төрүт хаанна инмит имэнэ
Дьалкыйыан бабарда !
Кылыһахтаах куоластаах
Кырыымпабыт барахсан,
Кырылыы тохтор ыраас тыаһын
Уостубатын хаһан да!
Кэлэр кэнчээри ыччаты*

*Кэрэбэ, сырдыкка сирдиш тур!
Кырылыы тохтор тыаһын
Кырыа буолбут дууһаны
Сылаас тыаскынан угуттаан
Уулуннаран тилиннэр.
Ыллаа, туой кырыымпа ,
Төрүт удьуорбут
Кэрэ музыката.*

*Хоһооннор хонууларыгар ыалдьыттаан,
Иэйишлээх тыллар илбистэриттэн
Имим хаана тэтэрдэ,
Кэрэ тыллар кэккэлээбиттэриттэн
Кэрэ санаам уһугунна ,
Оторой моторой суруйууларбынан
Онно кыттыһахпын бабардым...
Хамабатык кэлэр тыллары
Хоһооннорго холооммун
Харыыта суох кэккэлэттим,
Талааннаах өртүлэрэ аабан
Сонньуйан да ылыахтара ,
Үөрэхтээх өртүлэрэ сирэн ,
„Эмиэ туохпутуй ?,, да диэхтэрэ.
Ол эрээри
Онтон толлубат киһибин.
Санаабыппын сааһылаан сангарар,
Хоһоон ду, диэбиппин
Хотоойутук суруйан сырылатар
Хотун хааннаах хотуускабын.*

**Слепцов Игнатий Васильевич
– Хайа Тыала**

1983 сыллаахха атырдьах ыйын 11 күнүгэр Дьаангы улуунун Барылас бөһүөлэгэр төрөөбүтэ. 2000 сыллаахха М.К.Аммосов аатынан Саха государственнай университетыгар үөрэнэ киирэр. 2005 сыллаахха үөрэбин бүтэрэн, Дьаангы улуунугар эдэр ыччат отделын салайааччытынан, 2007 сыллаахха төрөөбүт дойдутугар Барыласка нэһилиэк баһылыгынан талыллар. 2014 сылтан Барылас алын кылаастаах оскулатыгар директорынан үлэлиир. Кэлин менеджер уонна юрист идэлэригэр кэлэн үөрэнэр. 2008 сылтан В.Н.Мигалкин аатынан Чаран оскулатыгар иштэр үлэбэ директоры солбуйааччы, 2020 сылтан А.Н.Жирков аатынан Бэйдингэ оскулатыгар саха тылын уонна литературатын учууталынан үлэлиир. Билигин А.П.Петров аатынан Бэйдингэтээби норуот айымньытын киинин директорынан үлэли и сылдьар.

Кырыымпа тыаһа.

*Тун былыр сах үйэ сабаттан
Түүр омук санаатын этээри,
Айбыта эйигин кыһаллан
Айыы хаан аймаҕа дэтээри.*

*Кый ыраах сирдэртэн кэлбитэ
Кылынан тыырыллар кырыымпа
Кылыһах ырыатын дыэрэтэн
Кыргыһым үйэтин угуордаан.*

*Кырыымпам дорҕоонун ырыата
Кый ыраах да сиртэн иһиллэр,
Кырыымпам тыаһыгар кыттыһар
Кыталык кыгкынас саҕата.*

*Бу баардыы истэбин үөрүнэн
Дьөһөгөй оҕото кистишин,
Бу байбал сүүрүктээх үөһүттэн
Кутуллар долгунун баалларын.*

*Кырыымпам тыаһыгар иһиллэр,
Айылҕам уһуктар ырыата,
Кырыымпам тыаһыгар кистэммит,
Айыы хаан сахаҕа алгыһа.*

Дьыл кэминэн айан.

*Айаннаатым мин бүгүн
Айар аартык устунан,
Айылҕа дьикти көстүүтүнэн
Аралдьыйа дьаарбайа.*

*Хаһан да көрбөтөх,
Халлаанга харбаспыт
Хаардаах хайалар
Халыҥ систэринэн.*

*Кыһыҥгы туманнаах
Кырыа хаар үлүктээх,
Кырыылаах уһуктаах
Кылбайар очуос оройунан.*

*Сааскы салгын сайа охсор
Саймаархай салгынынан,
Сырдык кэрэ, киэнг нэлэмэн
Сыһыы устун сырыстым.*

*Сайыҥгы сарсыардаангы күн
Сабахтан тахсан эрдэбинэ,
Саамал кымыс аргыстаах
Сахам олорбут өтөбөр.*

*Күһүҥгү күн күлүгэ түспүт
Күлүмүрдэс көстүүлээх,
Күрүлгэн сүүрүгүн устун
Күөлэһийэ, көрүлээтим.*

Софронова Ольга Васильевна-Суһум

Ньурба оройуонун Антоновка сэлиэнньэтигэр олорор, СР суруйааччыларын уонна РФ суруналыыстарын сойуустарын чилиэнэ, биэс кинигэ автор.

Үйэлээх өйдөбүл хааллардын

Үөһээ Бүдүү Үөдүгэй нэһилиэгин баһылыга, талааннаах суруйааччы доҕорбут Васильев Валерий Васильевич-Муттукхай Боронг сырдык кэриэһигэр аныыбын

*Доҕорбут барахсан, хомолто,
Кутурбан сүрэҕи хам тутар...
Эйигин аһыйан өй-санаа
Ытыйар ытыктыгы ытыллар...*

*Баһылык буолангың талыллан
Күүскэтик үлэлээн кэллэҕин,
Нэһилиэк, оройуон туһугар
Сырабын-сылбабын биэрдэҕин.*

*Ийиннэҥ сүрэҕин итиитин
Бар дьонҥор үйэҕэ хааллардын,
Бүтэһик уһукка диэритин
Сүбэҕин-соргуһун тириэртиҥ.*

*Сахаҕа самныбат саргытын
Салайан түстэһэн бардабын,
Тохтоло суох күнүс-түүн үлэлээн
Үлэһит үтүөтэ буоллабын.*

*Үөдүгэй үтүөкэн ыччатын
Сырдыкка-кэрэбэ уһуйдун,
Үлэттэн үөрүүнү билэнгин
Астына толору дуоһуйдун.*

*Тангара “кулута” буоларгын
Ааспыкка истэммин билбитим,
Тангара үс бараа күлүгэр
Үгэммин чүмэчи уурбутум.*

*Дьон -сэргэ Эйиэхэ эрэлин
Чизтээхтик бигэтик толордун.
Үлэбэ такайбыт эн уолгар
Санныгар итэбэл сүктэрдин.*

*Санаабын толорон чэпчээммин
Бырастыы киниттэн көрдөстүм,
Бүтэһик суолларгар хараастан
Атаара кэлбэтэх буруйбун...*

*Эн олорбут олоххун салбыллар
Тапталлаах кэргэнинг, оҕолор,
Сибэкки сиздэрэй сизннэринг,
Кэскиллээх кэнчээри ыччатын.*

*Төрөөбүт төрүт буор эйиэхэ
Сымнабас суорбанын буолуохтун,
Иһирэх иэйишлээх ийэли
Биһиккэ сытардыы бигээтин...*

*Эн сырдык ып-ыраас ис кутунг
Ол онтон сүрдээбин чэпчиэбэ,
Валерий диэн ааттаах сизэн оҕо
Бу сиргэ хайаан да кэлиэбэ.*

*Эн санаанг, былаанын туолуохтун,
Олоххо бигэтик кириэхтин,
Үс кутунг уоскуйан сырдаангын
Ырайга холкутук көтүөхтүн.*

*Ырыабын-тойуккун сэргээннэр
Иэйишлээх эн ырыан ылланыа,
Кэпсээнинг, сэхэнинг хомуллан
Аан ситим үрдүнэн тарбаныа.*

*Күөгэйэр күннэринг күлүмнэс
Көмүстээх кыымнарын ыһангын,
Бар дьонунг нохтолоох сүрүбэр
Үйэлээх өйдөбүл хааллардын.*

*Эйиэхэ норуотунг ол иһин
Мэлдьитин махталын аныаба,
Муттукхай-киэн туттар киһибит!--
Ааккын киэн тутта ааттыаба.*

Сыроватская Елена Николаевна

Уус Алдан улууһугар, Бороҕонго олорор. Үлэ бэтэрээнэ, “Гражданской килбиэн” бэлиэ хаһаайына, РФ уопсай орто үөрэхтээһинин бочуоттаах үлэһитэ, СӨ үөрэҕириитин уонна ыччат политикатын туйгуна, РФ суруналыыстарын сойууһун чилиэнэ, Уус Алдан улууһун “Уһуктуу” айар түмсүү чилиэнэ.

Умнубаппын

*Өйбөр хатаммыт түгэни
Өрдөөбүнү умнубаппын –
Бороҕон кулубугар
Бар дьон иннигэр
Турүбүүнэттэн кутулар
Төлөннөөх санганы.*

*„Мурун – сырай былааҕа...”-
Маннык бэргэн тылларын,
Тобуруокап мөссүүнүн,
Тобурахтаах хоһоонун
Өйбөр чингник түһэрэн
Өрүүтүн өйдөөн кэлэбин
Умнубаппын...*

Тоџо? Тоџо?

*Тоџо? Тоџо?
Тохтообокко токкоолоһор
Тоџотун туюһулаһар
Түөрт саастаах сиэн оџом.*

*Тулуйа сатаан бараммын,
Тобуруокап кинигэтин
“Тоџус төгүл тоџону”
Тэнгэ олон ааџабын.*

*Түөртээх сиэним- чыычааџым
Төгүрүччү көрө - көрө
“Тобуруокаптыын” билсир
Тоџотун быһаарсыһар.*

*Тобуруокап убайбыт
Туллуктарга, биэбэйдэргэ
Тобулан айбыт тоџото
Тоџо баџас үтүөтэй!*

Сыроватская Сардана Николаевна

1967 сыллаахха Нам оройуонун Арбын нэһилиэгэр төрөөбүтэ. СГУ филологической факультетын нуучча тылын салаатын бүтэрбитэ. Мүрүтээби уолаттар гимназияларыгар учууталынан үлэлиир.

Хоһоонноро “Энсиэли”, “Мүрү саһарҕата”, “Далбар Хотун”, “Чолбон” сурунаал “Сэмсэ” эбии таһаарытыгар, “Санаа сырдык иэйиилэрэ” хомуурунньукка бэчээттэммиттэрэ.

“Тобуруокап көмүс күһүнэ – 2019” республикатаабы хоһоон күрэһэр “Айар кут” бэлиэнэн наҕараадаламмыта.

*Өлүөнэ өрүһүм биэрэгэр
Төрөөбүт-үөскээбит буоламмын,
Эйиһигин, Улуукан Эбэбин,
Олуһун ахтабын, саныыбын.*

*Эн чэбдик уугуттан ыймахтаан,
Утахпын ханнаран кэлбитим,
Нэлэмэн кизилигэр сөтүөлээн,
Чиргэл үөт талахтыы үүммүтүм.*

*Күлүмнэс долгунгар уйдаран,
Үгүстүк устабын-туорабын
Мотуордаах онгочо мэнгэстэн,
Сахпытым олобум аартыгын.*

*Билигин ырааххын, Эбэккээм,
Ол эрэн өрүү баар сүрэхпэр
Эн көмүс кырылас кумабын,
Эн оргууй устар долгунун.*

Ньургүһуннар

*Ньургүһуннар, ньургүһуннар
Сир ньуурун кэрэ киэргэллэрэ.
Ирбэт тонгон толлубакка
Тыллаллар эбээт кырдалга.*

*Тыйыс тымныылаах дойдубут
Маанылаах сибэккилэрэ
Күн чабыл уотун ыймахтаан
Сырдык сулустуу кыыһаллар.*

*Чөмөх-чөмөх мунньустаннар
Дьүүгэ кургыттардыы түмсэн
Кэккэлэһэ үүммүттэрин
Көрүөхтэн эрэ кэрэтин.*

*Күөх саас кэлбит бэлиэлэрэ
Дьыргыл сыттаах ньургүһуннар,
Ньургүһуннар, ньургүһуннар
Сир ньуурун кэрэ киэргэллэрэ.*

Уварова Евдокия Николаевна-Чуохаана

1956 с.кулун тутар 14 күнүгэр Амма улуунун Эмис нэһилиэгэр элбэх оҕолоох дьүө кэргэннэ ахсыс оҕонон күн сириҥ көрбүтэ. Оҕо сааһа Эмис нэһилиэгэр ааспыта. Орто оскуоланы бүтэрэн, Алтаннаабы СПТУ-15 повар кууруһугар үөрэммитэ. Бочуоттаах пенсияҕа тахсыар дьэри поварынан үлэлээн кэллэ. 2018с. «Үс кутум илгэтэ» дьэн маҥнайгы кинигэтин таһааттарбыта. 10 таһса хомуурунньуктарга хоһоонноро тахсыбыттара. 4 оҕо иһирэх ийэтэ, тапталлаах эбээтэ.

Тобуруокаптыгы

*Уонна хаһан кэпсиэмий
Олобу баар кырдыгынан,
Өлөн да өнүйбэппин
Иккистээн тиллибэппин.*

*Уонна хаһан этээри
Билигин кыайан эппэтэххэ,
Сир буора кытаанах
Олох эмиз чоруун.*

*Уонна хаһан туойуомуй
Ылламматах ырыаларбын,
Оһох иннигэр оһорон
Оһонхолоон дуораһытыамый?*

*Бу Сиргэ төрөөн-ууһаан
Өй мөккүөрэ ону тобул,
Ким эрэ эрдэ барар
Ким эрэ хойут барар.*

*Кили биһрдэ оһорор
Олох биһрдэ бэриллэр,
Ситэ сиппэтэх санааларбын
Сааһылааммын сайыамый?*

*Олохпунт ыйааҕа тыйыс
Тыйыс хаан оһоһуутунан,
Этэри этиэххэ.
Тыһынары тыһынааһа
Чэбдик салгыны ыймаһтыаһа,
Уонна хаһан?*

*Уостан түспэт кэпсээннээх
Хомоҕойкоон хоһоонноох,
Тобуруокап Убайбын
Олус диэн сөбөрүм.*

*Сөбүмэр элбэх изйишлэрэ
Ырыа буолан ылланан,
Оҕолорум үөрэх кыһатыгар
Дьяныһан ааҕаллара.*

*Истинг изйи кынаттанан
Бар дьонун биһирэбилин ылбыт
Тобуруокап барахсан
Аата-суола ааттанна.*

*Тобуруокап көмүс күһүнэ
Сылын аайы ытыллан,
Үтүө бачыым көтөбүллэн
Үөрэ-дуоһуя көрсүһэн.*

*Хоһооннорун өйтөн ааҕан
Күөн күрэх салбанан,
Суруйааччылар мустан
Сүргэ көтөбүллэн.*

*Ытыктыыр Мааны киһибитигэр
Нөрүйэ сүгүүрүйэн,
Махтал, Таптал тылларын
Үйэлэргэ анаан.*

*Уонна хаһан этиэхпитий,
Уонна хаһан изйиэхпитий,
Кэрэхсэбиллээх Айымньыларын
Өйгө-санааҕа
Хатаан.*

*Бүөтүр Тобуруокап
сырдык кэриэһигэр аныыбын бу хоһооммун*

**Федорова Саргылана Семеновна
- Саргылана Сайын**

Хангалас улуунун „Обону эбии үөрэхтээһин кишинин“ методиһа, “Өлүөнэ долгуннара”, „Ийиһи“ литературнай түмсүүлэр чилиэннэрэ.”Киин“, “Саха Сирэ” хаһыаттарга бэчээттэнэн тахсыбыта. Ырыа буолбут хоһоонордоох.

Хоһоонноро “Салгын куппун салайан”, „Сахалы мин буруом унаарар“ диэн кинигэ буолан 2019 с. бэчээттэнэн тахсыбыттара. 2021 сылга «Сааскы халлаан сэбэрэтэ», «Чуумпуну иһиллэх» диэн хоһооннорун хомуурунньугун таһааттарда.

Төрөөбүт төрүт тыл, сахалы ситимнээх сана сайдарыгар литературнай түмсүүлэр үлэлэрин көбүлүүр. Хомоҕой хоһоонньут, ылбаҕай ырыаһыт, үтүө мааны түстээччи быһыытынан бар дьоно сыаналыыр.

Сайыммын

*Кыраһа кыыдамныыр кэмигэр
Кыырмай хаар үлүктүүр күнүгэр
Ытыскаар сыа хаары ылаңнын
Ыңырыаң эн миигин ааттааңнын.*

*Ыйдаңа ыллыгын анныгар
Ырыалаах айаның аартыгар
Ыпсарыаң хоһооңнун наардааңнын
Ыллыабың эн миигин ахтаңнын.*

*Билэбин сайыңны эйгэбин
Илгэлээх ибиирэр ардахпын
Эн өрүү махтана ааттыабын
Ыңгыран кэтэхэр буолуобун.*

Тобуруокап күһүнүгэр айан

*Эркээни эбэттэн эбэрдэ тутуурдаах
Хоһооммун хомуйан ыаҕайа кэһишлээх
Алаастан албанан айаңҥа туруннум
Аартыкка тахсаммын ааттаһан көрдөстүм.*

*Дуйдаммыт айылҕам сэлэтин арыяан
Сэбирдэх ардабын алыбар куустаран
Туймаада туонатын маанылаах сиһигэр
Туманы силэйэн кэллим ээ үөһүгэр.*

*Торумнаан отонноон оңоойук толорон
Дорбоонноох дорообо туомугар олорсон
Аартыкпыт салбанар айаммыт албанар
Арчылаах аал тыыбыт айаңҥа арабар.*

*Улуукан киһибит үйэлээх аатыгар
Кустуктаах күһүнүн күлүмнэс чараңар
Ылланар, туйуулар ырыатын биһигэр
Ытыктаан тураммыт ыраахтан тиийиэхпит.*

*Хоһоонноох холбука хаппабын арыяан
Хааһахха сыптыты сэрэнэн сэгэтэн
Күһүңнү сэбирдэх ардабар оонньотон
Ытытаһыт куйаарга ылламыр матыыптаан.*

*Тойукпут тобуллан холбоһон иһиэбэ
Уостарбыт өһүллэн тэтимэ тэңнэһиэ
Убайбыт киэң аата ааттана туруоҕа
Бүлүүбүт сандааран эбэрдэ тутуоҕа.*

*Бу хонуу, бу толоон айхаллыы турдуннар
Айыллар холбука оһуора буоллуннар
Бүлүүбүт барахсан арыаллыы уһуннун
Үс үйэ ырыатын ыраахха тарҕаттын!*

Шобуруокап күнүнэ - Ийини биһигэ

**Харайданова Ирина Ивановна
- Сэгэлдьийэ Чээлэй**

*Харайданова Ирина Ивановна
-Сэгэлдьийэ Чээлэй.
Томто, Кириэс Халдьаайы*

*Эр киһи таптала:
Омуннаах-сэмэй,
Саҥалаах- чуумпу,
Оҕолуу мичээрдээх,
Тыыннаах тыл кэһишлээх.*

*.....
Ситэри эппэтэх,
Толору изибэтэх,
Таптал кута тыыннаах
Умайар Сүрэх ымыылаах,
Муттукхай Боронмут,
Куйааргар көттүҥ, биллэрбэккэ...
Арай төгүрүк ый буолангыҥ
Арчылыаҥ үөһэттэн, биллибэккэ...
Сэмэйдик, нарыннык, истинник...*

03.07. 2021 с сарсыарда 04:37

Абылан уотунан
Арчылыыр бэйээтим аатын
Бүгүн сэмэйдик
Ааттыырбын көнгүллээн дуу...
Айан суола тыргыллар,
Баара биллибэккэ суугунуур
Арылы далбар сэбирдэх
Кистэлэнг күүһү сипсийэн
Сүрэбим үөрүүнэн туолла.
Хатыламмат долгуран
Уйулбабын уоскутта.
Күөлгэ күһүн бэлиэтэ
Көмүс сэбэрэтин
Таайтара көрүннэ,
Сэргэхтик кыттыста
Мин уйан санаам.
Билгэһит сүрэбим
Тапталга биллиннэ
Көмүс күһүн аралыгар,
Манньыйбыт мичээрбин
Махтана аныгыбын
Тапталлаах суруйааччыбар
Тобуруокапка!

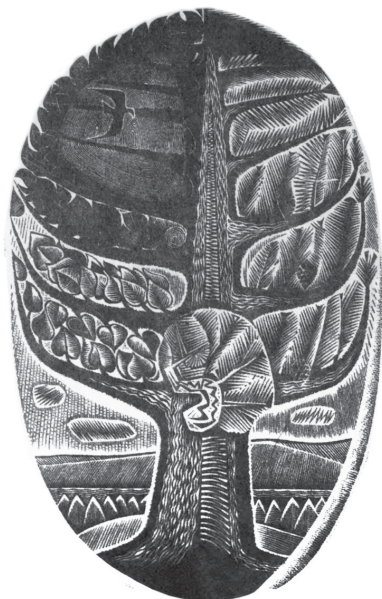
06. 09. 2019 с
Үөһэ Бүлүүгэ айан суола

Иһинээбитэ

<i>Аан тыл</i>	3
<i>Азарова Надежда Егоровн – Алаас Илгэ</i>	4
<i>Александрова Екатерина Ильиничн – Ылдьаа кыыһа Кээтии</i>	6
<i>Аммосова Альбина Афанасьевна – Күндээдинскэйэ</i>	8
<i>Антонова Елена Петровна – Күн Сиккиэрэ</i>	10
<i>Атласов Петр Николаевич</i>	12
<i>Афанасьев Илья Ильич – Алмаас</i>	14
<i>Бурнашева Ульяна Ивановна – Уйана</i>	16
<i>Бурцева Антонина Романовна – Далаһа</i>	18
<i>Васильев Илья Афанасьевич – Ылдьаа Хоточчу</i>	20
<i>Данилова Анна Семеновна – Сарыада</i>	22
<i>Данилова Зоя Никандровна – Кэкэрдэ СҮайа</i>	24
<i>Дранаева Кыыдаана Васильевна</i>	26
<i>Евсеева Каджана Николаевна – Чэлгийэ</i>	28
<i>Жулева Александра Семеновна – Суһума</i>	30
<i>Захаров Дмитрий Дмитриевич</i>	32
<i>Захарова Ангелина Николаевна – Уһуһаана</i>	34
<i>Иванова Мария Афанасьевна – Күбэйэ</i>	36
<i>Иванова Степанида Николаевна – Санаара</i>	38
<i>Катакова Евдокия Петровна – Чэлгийэ</i>	40
<i>Кожуров Степан Егорович – Ыстапаан Таастаах</i>	42
<i>Лугинов Борис Степанович – Борис Борогонскэй</i>	44
<i>Мохначевская Мария Петровна – Марта-Мария</i>	46
<i>Моякунова Евдокия Ивановна – Кучу</i>	48

<i>Никифоров Егор Егорович – Басхаай</i>	50
<i>Никифорова Екатерина Савельевна – Куо</i>	52
<i>Никифорова Наталья Николаевна – Сайына</i>	54
<i>Николаева Айталина Гаврильевна – Айталаана</i>	56
<i>Николаева Инна Николаевна</i>	58
<i>Окоемов Петр Петрович – Уйаны Бүөтүр</i>	60
<i>Олесова Айталина Николаевна – Айталына</i>	62
<i>Острельдина Ольга Васильевна – Уокка</i>	64
<i>Парникова Варвара Афанасьевна – Үүйэ</i>	66
<i>Петрова Татьяна Михайловна – Мойуу Кыһа</i>	68
<i>Попова Елизавета Михайловна – Алтына</i>	70
<i>Попова Елизавета Семеновна – Бааттаах Кырата</i>	72
<i>Сивцева Агафья Ивановна – Дүпсүүнэ</i>	74
<i>Сивцева Елена Яковлевна – Талбаана</i>	76
<i>Сидорова Розалия Ефимовна – Ымычаана</i>	78
<i>Слепцов Игнатий Васильевич – Хайа тыала</i>	80
<i>Софронова Ольга Васильевна – Суһум</i>	82
<i>Сыроватская Елена Николаевна</i>	84
<i>Сыроватская Сардана Николаевна</i>	86
<i>Уварова Евдокия Николаевна – Чуохаана</i>	88
<i>Федорова Саргылана Семеновна – Саргылана Сайын</i>	90
<i>Харайданова Ирина Ивановна – Сэгэлдьийэ Чээлэй</i>	92
<i>Иһинээбитэ</i>	94

Тобуруокап күһүнэ- Иэйии биһигэ

Редактор С.С. Федорова- Саргылана Сайын

Подписано в печать
Формат 60x84/16 Усл.печ.л. 6
Гарнитура Times Тираж экз. Заказ №
Отпечатано в Типографии